

PETŐFI SÁNDOR

TIGRIS ÉS HIÉNA

TÖRTÉNETI DRÁMA NÉGY FELVONÁSBAN

BUDAPEST

LAMPEL RÓBERT (WODIANER F. ÉS FIAI)
CS. ÉS KIR. UDV. KÖNYVKERESKEDÉS KIADÁSA.

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2015
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-615-5572-75-3 (online)
MEK-14585

SZEMÉLYEK:

Borics.
Predszláva.
Judit.
Milutin.
II. Béla.
Ilona.
Géza.
László.
Sülülü.
Sámson.
Saul.
Dengez.
Tivadar.
Vas.
Göndör.
Baját.
Zsemler.
Rád.
Gedő.
Kórog.
Bial.
Beghel.
Porkoláb.
Szolga.

Országnagyok. Nemesek. Udvarihölgyek.
Történethely: Galiczia s Magyarország; idő: 113*)

Első felvonás.

Vadonerdő.

ELSŐ JELENET.

BORICS. SAUL.

Saul (*alszik a földön; feje alacsony sziklán nyugszik*).

Borics (*gondolatokba mélyedve megy keresztül a színpadon; megbotlik Saulban*). Ki az? ki vagy?

Saul (*fölébred!*). Én? földönfutó. S te?

Borics. Én? a földnek, melyen heversz, fejedelme!

Saul. Máskor a magad lábán járj, s ne zavard álmomat. Ah, úgy is ritkán alhatom.

Borics. Ejnye, gazember, nagyot hallasz?

Saul. Nem.

Borics. Hallottad: mit mondtam? ki vagyok?

Saul. Hallottam.

Borics. S még is így félvállról mersz velem beszélni, mintha társad volnék? mi?

Saul. Ha nem vagy az, még lehetsz. (*Fölkel.*) Hanem most nekem is van egy szóm hozzád. Galícia fejedelme, te engem gazembernek nevezted.

Borics. Az vagy, gazember!

Saul. S én azt mondom, hogy ezt nekem gazember mondja.

Borics. Hah, nyomorú féreg! (*Kardot ránt és Saulnak rohan.*)

Saul (*szintén kardot ránt s a Boricsét kiüti kezéből.*) Ezért kár volt kihuznod. Máskor markold meg becsületesebben.

Borics. Ember! ördög vagy?

Saul. Vagy egyik, vagy másik. Mind a kettő tán csak nem lehetek egyszerre.

Borics. Hallod-e?

Saul. Hallom.

Borics. Te nekem tetszeni kezdesz.

Saul. Igazán?

Borics. Igazán!

Borics. Addsz a jobboldat.

Saul. Jó, hogy egyebet nem kérsz. Ezt megtehetem.

Borics. Hát mondd meg csak: ki vagy tulajdonkép?

Saul. A mint veszem észre, nem én hallok nagyot, hanem te. Hisz megmondtam már: ki vagyok? földönfutó.

Borics. Hol a hazád?

Saul. Földönfutónak hol a hazája? együgyű kérdés.

Borics. Ne légy szőrszálhasogató. Hol születél?

Saul. Vagy úgy! hol születtem? Ott, hol nem rég Könyves Kálmán uralkodott, ki Galícia mostani fejedelmének apja volt. Ha igaz.

Borics. Hm, te karddal, nyelvvel egyaránt vágysz.

Saul. Megtanultam a vagdalkozást a sorstól, mely engem már összevissza aprított.

Borics. S miért hagytad el hazádat, azt a szép Magyarországot?

Saul. Kiokádott magából.

Borics. Száműzöttél?

Saul. Nincs különben.

Borics. Miért?

Saul. Csak.

Borics. Légy őszinte. Engem érdekel, szerencsétlen vagy, s azon fölül földim is. Szólj!

Saul. Nem szólok.

Borics. És miért nem?

Saul. Mert ha szólok is: mi haszna?

Borics. Ki tudja?... ha egyéb nem, könnyebbülni fog szived, ha fájdalmát részvevő szívvel osztod meg.

Saul. Nem vagyok sem gyermek, sem asszony. Nincs rá szükségem, hogy sorsomat másoknak elpanaszoljam. A nád recseg a veréb alatt, mely rá száll; a Kárpát némán tartja a rá nehezülő eget.

Borics. Becsüllek, derék férfi. Nem unszollak tovább sorsod felől; de beszélj hát Magyarországról, mely szülőföldem, s melyet ennél fogva szeretek.

Saul (*félre*): Elhiszem; mint a sas a galambot. Szeretnéd bele ütni tiz körmödöt.

Borics. Nos? hallgatsz? erről sem akarsz beszélni?

Saul. Dehogyan! erről szívesen, ha kell. Hanem tudod, mikor az embernek hazája jut eszébe, melyből száműzetett: könnyen elmereng, gondolatokba süllyed. Egyébiránt már jó ideje, hogy elhagytam Magyarországot, s azóta nem sokat hallottam felőle; a mi pedig még akkor történt, az nem ujság többé, s alkalmasint magad is tudod. Meg különben is, mit tudnék én olyat, mi téged érdekelhet? nem sok gondom volt a közdolgokra, igen csekély ember voltam hazámban.

Borics. De már erre azt mondom, hogy hazudsz.

Saul. Ejh, uram, erre kardommal kellene felelnem, de nem fárasztom még egyszer fejedelmi derekadat.

Borics. Épen kardforgatási ügyességed gyaníttatja, hogy nem voltál közönséges embere hazádnak. No de mi közöm hozzá: mi voltál, mi nem? csak beszélj hazádról, hazánkról; beszélj, barátom, hogy van Magyarország? boldog-e, mióta a jó II. István a holtak álmát aluszsza?

Saul (*félre*). A jó II. István, mert téged akart örökösének, úgy-e?

Borics. Nos, meg van elégedve új királyával Magyarország?

Saul. Mit kerítesz oly nagy feneket a dolognak? már szinte kételkedni kezdek: vajjon igazán magyar vérből származtál-e, vagy sem?

Borics. Miért?

Saul. Azt gondolod, nem tudom, mire célzasz? A haza boldogságáról kérdezősködöl, s azt akarod kifürkészni...

Borics. Ugyan mit?

Saul. Nem lenne-e kedvező idő, berontanod...

Borics. És?

Saul. És a magyar koronát fejedre tenned.

Borics. Meglehet.

Saul. De már az alig lehet meg.

Borics. Miért?

Saul. Csak azért, mert az most igen jó helyen van.

Borics. Hát szeretik Bélát?

Saul. Szeretik.

Borics. Vak Bélát?

Saul. Azt, vak Bélát. De van, a ki lát helyette.

Borics. S ki az?

Saul. Ilona, a királyné.

Borics. Derék asszony?

Saul. Meghiszem!

Borics. Szép?

Saul. Amott a nap. Nézz bele!

Borics. Nem nézhetek.

Saul. Miért?

Borics. Mert elvakít.

Saul. No látod, olyan a királyné!

Borics. Hm, milyen lelkesülés!

Saul. Hja, a tűz a jeget is fölforrálja.

Borics. Hanem, tudod mit?

Saul. Nem tudom, míg meg nem mondod.

Borics. Hova szándékozol innen?

Saul. Hova? azt bajos volna megmondanom. Megyek, mint a folyam, bizonytalanba, a merre sorsom, a véletlen visz.

Borics. Jer velem!

Saul. Veled?

Borics. Légy vendégem!

Saul. Miért ne? szívesen. Valahol csak kell lennem; s akárhol vagyok, mindegy. Hát merre menjünk?

Borics. Merre? magam sem tudom hamarjában. Vadásztam s társaimtól eltévedtem. A magyar korona jutott eszembe, azt üztem, vagyis az üzött idáig.

Saul. Vigyázz magadra! Ez nem jót jelent.

Borics. Hahaha; babonás golyhó!

Saul. Nono!

Borics (*körülnéz*). Ah, látod amott a hegytetőn ama magános fenylvet? Jer oda! Onnan meglátni váram tornyának zászlaját, mely útba fog igazítani. Jer! (*El mind a ketten.*)

Változás.

Várterem.

MÁSODIK JELENET.

MILUTIN.

Milutin (*be s egy ablakhoz fut*). Ah, átkozott szikla szemeim előtt! (*Más ablakhoz fut.*) Ott, ott jön! Hála neked, isten, hogy hegyeket alkottál, melyekre az emberek várakat építettek. Különösen hála istennek, hogy ez a várhegy oly meredek. Csak lassú léptekkel lehet feljönni rá. Ő lassan közeledik. Annál hosszabban nézhetem. Hejh, ha most ez a hegy elkezdene emelkedni, s emelkednék oly mértékben, a mint ő közeledik, s így tartana, akár az örökléten keresztül, hogy őt innen az ablakból bámulhatnám véghetetlenül! - Ah, már a kapunál van! Bejött. Most hát én kimehetek. (*Indul ballagva.*) Alig birnak lábaim, mintha egy világ nehezednék rájuk. Úgy is az nehezedik. A szerelem világa. Hah, már itt van! (*Hirtelen kiugrik egy ajtón.*)

HARMADIK JELENET.

PREDSZLÁVA, JUDIT.

Predszláva (*az ajtóhoz megy, melyen Milutin kiugrott*). Milutin! Milutin!

Milutin (*visszajön*). Parancsolj, kegyelmes asszonyom.

Predszláva. Máskor jobban elbujjál az ablak mögé, kis fiam, mikor a hercegnőt lesed; mert ha úgy látlak, kénytelen vagyok hinni, hogy szerelmes vagy bele...

Milutin (*félre*). Elvesztem. Ő tudja.

Predszláva. Elmehetsz, fiam.

Milutin (*reszketve hajtja meg magát s el*).

Judit (*ki, midőn bejött, székre hanyatlott s nem hallotta Predszláva beszédét*). Ah úgy elfáradtam. Olyan meredek ez a hegy.

Predszláva. És annyit szaladgáltál. Ez nem illik.

Judit. Miért?

Predszláva. Mert nem vagy már gyermek.

Judit. Dehogyan, anyám, mentsen isten, hogy az ne legyek. És rajta leszek, hogy holtomig az maradjak, mert én azt tartom: csak addig boldog az ember, míg kedélye gyermeki. Aztán még alig is vagyok tizenhat éves.

Predszláva. De már asszony vagy és fejedelemné.

Judit. S ezért illetlen szaladgálnom?

Predszláva. Igen.

Judit. Nem értelek, anyám.

Predszláva. Mint fejedelemnének illik fentartanod rangod méltóságát.

Judit. Ne légy oly szigorú. Oh istenem, ha az nem fér meg rangommal, hogy a fűbe futkossak virágok és pillangók után: akkor óhajtom, vajha ne volnék fejedelemné.

Predszláva. Együgyű gyermek, oly kevésre becsülöd a trónt.

Judit. És te, anyám, oly nagyra becsülöd, hogy méltónak tartod miatta lemondani az élet legszebb örömeiről.

Predszláva. Az élet legszebb öröme a trón. Óh a trón, ez a mennyország, és a korona napja e mennyországnak. A trónon ülni és uralkodni, ez földi istenség.

Judit. Tudja isten, én inkább ülök a szép zöld fűben, mint a trónon és jobb szeretem fejemen a virágkoszorút, mint a koronát. A koronának csak súlyát érzem, de a virágnak élvezem illatát. *(Kürtök harsognak.)* Ah, a vadászok. A fejedelem. Hála Istennek! de nem, nem örülök, hanem haragudni fogok, igen haragudni.

Predszláva. Kire és miért?

Judit. Fiadra és azért, hogy oly sokszor hagy magamra. Óh, ha tudná, mily nehezemre esik, elválva lennem tőle, bizonyynyal nem vadászna annyit. Szólj, hát szép az fiadtól, hogy nejét oly gyakran hagyja magára? Úgy-e, hogy nem szép? El sem képzelhetem, hogy mulathat akkor, midőn nem én velem van, holott nekem egy perczem sem igazán boldog, ha őt nem láthatom.

Predszláva. Ez igen egyszerű. Te szereted őt.

Judit. Óh, igen, igen!

Predszláva. És ő nem szeret téged.

Judit. Anyám, az istenért...

Predszláva. Ő nem szeret téged.

Judit. Ne tégy engem boldogtalanná, anyám, és ne rágalmazd fiadat.

Predszláva. Ő nem szeret téged.

Judit. Mondj akármit, csak azt ne, anyám. Én gyöngé virág vagyok, fiad szerelme a mindenható napsugár, mely éltemet fönttartja. Ha e nap nem süt rám, meghalok.

Predszláva. Bohó gyermek, nem fogsz meghalni. A szerelem egén nem egy nap van, számtalan; minden férfi az. Ha elfordul egy, van helyette más.

Judit. Soha, soha. És én nem hiszek szavadnak.

Predszláva. Nem is akarom, hogy szavamnak higgy, hanem csak férjed tetteinek.

Judit. Ti nem szeretitek egymást és azért...

Predszláva. Asszony!

Judit. Nem, nem gyanúsítlak, anyám. Ezt aljasság volna föltennem rólad. Bocsáss meg, kérlek. Látod, nem is tudom: mit beszélek? annyira megzavart e gondolat. Nem hiszek mást, anyám, csakhogy meg akartál próbálni. Ugy-e, csak ezt akartad? De én kiállom a próbát. Hah, léptek! ez ő lesz. *(az ajtó felé indul, ismét visszatér.)* Igen, hiszen haragudni fogok. Igen ám, ha tudnék! *(Indul.)*

NEGYESEDIK JELENET.

ELŐBBIEK. BORICS.

Judit. Férjem, szerelmem!

Borics *(fegyverét elhányja s nagy léptekkel jár föl s alá.)*

Judit. Férjem!

Borics. Nos?... Áh, te vagy, nőm? Jó estét, jó estét.

Predszláva. Fiam!

Borics. Mi kell?

Predszláva. Egy kis tisztelet, ha szabad kérnem.

Borics. Majd máskor. Most nem érek rá.

Predszláva. Nem érsz rá?

Borics. Nem.

Predszláva. Fiu, ki vagyok én?

Borics. Azt hosszú volna elbeszélni. Most sem időm, sem kedvem hozzá.

Predszláva. Semmirevaló!

Borics. Hallgass, asszony!

Predszláva. Átok!

Borics. Tudod-e, honnan hoztalak ki? a kolostorból. Tudod-e, hova küldelek, ha nem hallgatsz? a kolostorba. Ott majd átkozódhatol, a mennyit tetszik.

Predszláva. Hah, gyalázatos!

Judit. Oh anyám, minden szentekre kérlek, ne bánts, ne ingereld... hiszen tudod... jer, anyám, kérlek, jer... hagyjuk magára... látod, rossz kedvű mostan, s kétség kívül van rá oka, hogy az legyen. Jer. Jer. Majd földerül, s ismét jóvá teszi hirtelen magaviseletét. Menjünk, anyám. *(El.)*

ÖTÖDIK JELENET.

ELŐBBIEK. SAUL.

Saul. Ejh, uram, hát nálatok így bánnak a vendéggel, hogy becsapják orra előtt az ajtót és ott kinn hagyják ácsorogni?

Borics. Oh megbocsáss, bizony megfélekeztem rólad. Anyám, ezen lovag vendégem, lásd szívesen.

Predszláva *(ki eddig folyvást merőn nézte Sault).* Borzasztó arcz!

Saul. Idvez légy, asszonyom.

Predszláva *(titkon Boricshoz).* Fiam, fiam!

Borics. Nos?

Predszláva. Ki ez?

Borics. Vendégem.

Predszláva. De ki ő?

Borics. Mindegy, akárki, csak hogy vendégem.

Predszláva. Nem mindegy. Nekem nem mindegy. Tudnom kell, ki ő?

Borics. Magam sem tudom.

Predszláva *(Saulhoz közeledik).* Lovag, öltözetedről ítélve, magyar vagy.

Saul. Az vagyok, asszonyom.

Predszláva. És arczodról ítélve... ah istenem, mit mondjak! - Lovag, ismered Sámson, a...

Saul *(bámulva s felingerülve lép hátra).*

Predszláva. Ő az, nem csalódtam. *(Boricshoz.)* Fiam, küldd el ez embert.

Borics. Miért?

Predszláva. Kérlek, küldd el!

Borics. De mi lelt?

Predszláva. Ne kérdezd, csak távolítsd el szemem elől. Kérlek, kényszerítlek!

Borics. Megtébolyodtál?

Predszláva. Megtébolyodom, ha ezen ember nem távozik. Fiam, szeretett fiam, igen, szeretni foglak, gyermekem, és türok tőled minden méltatlanságot, türom gyűlöletedet, utálatodat, mindent! csak ezen embert küldd el.

Borics. Dehogy küldöm.

Predszláva. Hát nincs szivedben egy csepp irgalom sem anyád iránt? nem küldöd el?

Borics. De mi lelt?

Predszláva. Ne kérdezd, csak távolítsd el szemem elől. Kérlek, kényszerítlek!

Borics. Nem.

Predszláva *(Saulhoz).* Uram... lovag...

Saul. Parancsolj, asszonyom.

Predszláva. Kérlek, távozzál.

Borics. Hallgatsz, asszony!

Predszláva. Esdeklek, menj el innen, menj el e várból, e vidékről, ez országból... nem, nem, nem állhatok ellen! *(Zokogva Saul nyakába borul.)*

Saul *(magában).* Már ezt nem értem.

Predszláva. Ne bontakozzál ki karjaimból, lovag, nem eresztelek el szivemről. Oh szegény szivem, be rég dobogtál így a boldogság és a gyötrelem miatt! - De most menj, lovag, menj, hogy többé soha se lássuk egymást.

Saul (*félre*). Bolondok közé jutottam? - De oly csodálatos érzéseim vannak. Megmagyarázhatlanok. Ugy sajnálom e szegény asszonyt. Könnyei égetik arczomat. Milyen lázasan szorított kebléhez! majd elakadt lélekzetem.

Predszláva (*esdeklő hangon*). Hát nem távozol?

Saul. Ha úgy kívánod. Isten megáldjon benneteket. (*El.*)

Predszláva. Isten veled, isten veled!

HATODIK JELENET.

PREDSZLÁVA. BORICS.

Borics (*Saul után*). Megállj, hallod? megállj! És elment. - Asszony, örült, mit cselekedté!?

Predszláva. Elment, hála istennek... és hála istennek, hogy itt volt.

Borics. Holnap indulsz.

Predszláva. Hova?

Borics. Kolostorba.

Predszláva. Nem megyek.

Borics. Majd meglátjuk. Menj. Készülj.

Predszláva. Fiam, ne bánts, könyörülj, hiszen anyád vagyok.

Borics. Mi közöm hozzá?

Predszláva. Hát egy szikrája sincs benned a fiúi érzésnek!

Borics. Nincs.

Predszláva. Tehát eltaszítasz?

Borics. Takarodjál.

Predszláva (*hosszan és merőn nézi Boricsot.*) Jó. Megyek. (*El gyorsan.*)

Borics (*csenget*).

Szolga (*be*).

Borics. Fussatok azon lovag után, ki most távozott. Gyorsan. Kérjétek, hogy jöjjön vissza. Kérjétek nevemben. Ha nem akar jönni, tehát... tehát hozzátok ide erővel!

Szolga (*el*).

HETEDIK JELENET.

BORICS, *később* SAUL.

Borics. Pokol és kárhozat! megbolondult azon asszony? Elküldte. Ölelgette. Mi lehet ez? mi lehet ez? (*Némán jár föl s alá.*) S ha azon ember vissza nem jön?... ah, itt van.

Saul (*be*). Megvallom, nincs annyi eszem, hogy a történeteket meg tudjam magyarázni.

Borics. Föl se vedd, barátom, föl se vedd. Szegény anyámnak néha nincs helyén az esze. Ez az egész.

Saul. Csakugyan, tekintetéből magam is azt gyanítottam, hogy ilyesmi van a dologban.

Borics. Hanem hagyjuk ezt. Hát... hát... hát...

Saul. Hát?

Borics. Hát hímezés-hámozás nélkül szólva, te számüzött vagy, nemde?

Saul. Hímezés-hámozás nélkül szólva, én számüzött vagyok.

Borics. És nem szeretnél visszamenni hazádba?

Saul. Nem biz én.

Borics. Nem? a mennyköbe! és miért?

Saul. Csak azért, mert a hóhér el találná tenni örök emlékül a fejemet. Pedig úgy, fej nélkül, csak szégyenlenék a világban járni.

Borics. De jó pénzért?

Saul. Jó pénzért?

Borics. És roppant remények fejében?

Saul. És roppant remények fejében?

Borics. Igen.

Saul. Például?

Borics. Nádorság.

Saul. Nádorság?... Ah értem. Nekem nádorság, neked királyság, úgy-e bár?

Borics. Úgy van.

Saul. De hátha a trón helyett akasztófa...

Borics. Azt is megosztom veled.

Saul. Páratlan nagylelkűség!

Borics. Nos?

Saul. Várj egy kicsit, hadd gondolkozzam.

Borics. Ameddig tetszik.

Saul. Hm, hm. (*Félre.*) Nem pénz, nem rang kecsegtet... valami más, egészen más.

Borics. Határozta?

Saul. Határozta.

Borics. Mit?

Saul. Megyek.

Borics. Ember vagy! mikor?

Saul. Akár tüstént.

Borics. Csak holnap. Éj van és zivatar. Pihenj. Kincstárnokom el fog látni útiköltséggel. Ami a jövőt illeti, csak azt mondom: saját érdeked kívánja, hogy érdekeimet előmozdítsd. Minde nek előtt...

Saul. Nem bizol eszemben?

Borics. Sőt inkább.

Saul. Tehát kérlek, ne oktass.

Borics. Jó. Tégy, amint neked tetszik. De mi kezkesedik nekem arról, hogy emberem léssz?

Saul. Semmi.

Borics. Semmi?... ez, igaz, a legjobb kötelezvény! sem el nem veszthetem, sem el nem loptathatják tőlem. Hanem tréfán kívül; mert én nem igen bízom az emberekben.

Saul. Már pedig más kezest bajosan állíthatok.

Borics. Legalább azt mondd meg, miért számüzettél?

Saul. Azt nem mondom; de megmondom azt: mi csal vissza hazámba?

Borics. Mi?

Saul. A bosszúvágy.

Borics. Bízom benned.

Saul. Jó éjt! (*El.*)

Borics. Isten veled.

NYOLCADIK JELENET.

BORICS, *később* SZOLGA.

Borics. Villámlik, mennydörög. Épen, mint lelkemben. Mint a villámok a felhőn, úgy törnek keresztül a jövőn messzeható terveim. A villámok keletkeznek és elenyésznek. Terveim szinte. Mit nem kísértettem már meg? mind hiába. Oh nagyravágyás, lelkem ördöge, mit gyötörsz? - Sokszor kiáltottam már így fel, de a nagyravágyás siket, csak egyszer nyílnak meg fülei, s akkor azt hallja, hogy a koporsó födelét szögezik rá. Milyen boldog lehetnék, ha ezen ördög nem bántana!... van nőm, ki szeret, s kit én is szeretek; igen, szeretem... ő az egyetlen a világon, a kit szeretek. (*Csenget*).

Szolga (*be*).

Borics. Lenyúgodott már a fejedelemné?

Szolga. Igen, fejedelem.

Borics. Elmehetsz.

Szolga (*el*).

Borics. Hozzá, hozzá! (*Fogja a lámpát s indul; visszateszi az asztalra*). Nem, még úgy sem tudnék nyugodni. Pedig fáradt vagyok. Sokat jártam. (*Karszékbe dől*). Lelkem bolyong, messze, messze. Fejem nehéz. Tele van gondolatokkal. És terhes gondolatokkal. Mint a kereszties katonák a szent földre, úgy vándorolnak gondolatim seregesen Magyarországra. Mind oda. Mind. (*Elalszik*).

KILENCEDIK JELENET.

BORICS. PREDSZLÁVA.

Predszláva (*ki már titkon többször pillantott be egy ajtón, jön halk léptekkel.*) Csend. Elaludt. - Tehát kolostorba küldesz engem? én a más világra küldelek. - Csitt, anyai érzet, csitt! hiába riadsz föl, nem hallgatok szavadra. Bele fojtalak boszúm tengerébe. - Nem mondta-e ő az imént hidegen, határozottan, hogy semmi fiúi érzet nincs benne irántam? És ha nem mondta volna is, mutatta ezt minden eddigi tette. Világosan mutatta. Oh mennyit gyötört már engem. Kihozatott a kolostorból, nem kedvezésből, óh nem; csak azért, hogy kínozzon. Nem fogsz többé kínozni, jó fiú! (*Tőrét felemeli.*) Oly hideg van. Ugy fázom. Vérem csonttá fagyott. Melegíts föl, pokol tüze! (*A mint tőrét Borics mellének irányozza: villámlik, mennydörög.*)

Borics (*a mennydörgésre fölébred.*) Mi vakít? (*Ujra villámlik.*) A villám... (*Meglátja Predszlávát.*) vagy töröd? vagy szemeid?

Predszláva. Talán mind a három.

Borics. S mit akarsz, édes anyám?

Predszláva. Meg akartalak ölni, édes fiam.

Borics. Hát ölj meg, ha mersz.

Predszláva. Szerencséd, hogy fölébredtél.

Borics. S így nincs lelked, szembeszállni velem? nincs?

Predszláva. Hm!

Borics. Édes anyám, te oly gyáva vagy, amily gonosz. Megöllek hát én tégedet.

Predszláva (*megrettenve hátrál.*).

Borics. Add ide azt a tört. Add ide, ha mondom. Vagy azt gondolod, ha szép szerével meg nem kapom, nem vehetem el tőled erővel?

Predszláva (*elejti a tört.*).

Borics (*fölveszi.*).

Predszláva (*félre.*). Borzasztó. És könyörögjek életemért? Nem. Tőle nem könyörgök többé semmiért. Inkább meghalok. (*Fenn.*) Ölj meg.

Borics. Azt megteszem, ha nem mondod is.

Predszláva. Végezz. Gyorsan. Minél előbb.

Borics. Igazad van, édes anyám, minél előbb végezni kell. Már úgy is soká tart a komédia, s előbb-utóbb is csak ez lenne vége, mert mi határtalanul szeretjük egymást, nemde édes anyám?

Predszláva. Ugy van, édes fiam.

Borics. Mint az ördög a tömjént, mint... mint... ah egymás iránti szeretetünkre nincs hasonlat.

Predszláva. Valóban nincs.

Borics. Asszony, asszony! mért szültél engemet?

Predszláva. Fiú, fiú, mért szültelek téged!

Borics. A természet részeg vagy örült volt, midőn téged anyámnak rendelt. Ezt józanon nem tehettem.

Predszláva. Oh, ezt józanon nem tehetted.

Borics. Az anya meg akarta gyilkolni fiát!

Predszláva. És a fiú meg akarja gyilkolni anyját!

Borics. Meg. Én gyűlölném az egész világot! csak azért nem teszem ezt, mert sajnálnám másra pazarolni gyűlölségemet, mint te rád. Tiéd gyűlölségem. Egyedül tiéd. Oszthatlanul. Egész végtelenségében. És van rá okom. Adott nekem a sors egy paripát, melyen a föld felét hódítottam volna meg. A nagyravágyást. Asszony, te engem lerántottál e paripáról, mely most üres nyereggel száguld keresztül a világon, míg én itt nyögök... a porban! - Te Magyarország királynéja voltál. Hűtelen lettél férjedhez. S ezért én lakolok. Mit kaptam a magyar korona helyett? E nyomorú galíciai hercegséget. Ezt is kegyelemből, mint fillért a koldus. Anyám megöllek; imádkozzál, ha akarsz.

Predszláva. Nem akarok. Nincs mit köszönnöm a múltért, s nincs mit kérnem jövőre. Ölj meg!

Borics. Halj meg tehát, és kárhozz el!... De nem, nem ölök meg.

Predszláva. Hah, ég... isten... te nem ölsz meg, nem ölsz meg, fiam?... oh hiszen az irtózat is lenne.

Borics. Nem ontom véredet. Mondják, a kiontott vér égbe kiált és a földön elárul...

Predszláva. Ugy van, fiam, a kiontott vér elárul és égbe kiált. Te nem fogsz megölni.

Borics. Nem, anyám, nem ölök meg. - Megfojtalak.

Predszláva. Mindenható! *(Székbe tántorodik).*

Borics. Megfojtalak, anyám. - Húnyd be szemeidet ég, húnyd be szemeidet pokol, hogy borzadásában meg ne rázkodjék a mindenség, mert ilyen vagy látott valaha, vagy sem. De mindegy. Meg kell lennie!

(Predszlávához ugrik.)

TIZEDIK JELENET.

ELŐBBIEK. JUDIT.

Judit *(rohan be).* Oh hála istennek, itt van valaki. Te vagy férjem? és te...

Borics. Ki az? Ah, te vagy az, nőm? Jó, hogy jössz. Jó, hogy jössz. De mit akarsz itt? ki hítt? mi bajod? mi lelt?

Judit. Oh férjem, de téged mi lelt, téged?

Borics. Engem? Semmi. Mi lenne? - Mit keressz itt?

Judit. Arcod sápadt... szemed ég...

Borics. Mit papolsz?

Judit. Férjem...

Borics. Megbocsáss, édes nőm. Megbocsáss. Durva voltam. De eszem oly zavart. Lásd, anyám rosszul van. Azt sem tudom, mit cselekszem. De te mit keressz itt?

Judit. Rettentő álmam volt, férjem, rettentő. De már magam sem tudom, mit álmodtam, csak hogy valami iszonyút. Fölríadtam és leugrottam ágyamról, és futottam, hogy embert találjak. Még most is rettegek. Nem tudom bizonyosan, de ha jól emlékszem, anyánkról álmodtam. Mi bajod, anyám?

Borics. Az meglehet. Meglehet. Az álom gyakran csodálatosan összeütközik a valóval. De már semmi baj. Ugy-e, édes anyám, semmi baj?

Predszláva. Semmi, édes fiam. Nyujtsd karodat, leányom, kissé gyöngé vagyok. De nem szükség már. Erőm visszajött.

Borics. Tehát jó éjszakát.

Predszláva. Adjon isten neked is, édes fiam. Köszönöm, hogy segítségemre siettél. Majd meghálálom gondoskodásodat. Addig is köszönöm.

Borics. Szívesen, édes anyám... szívesen. Máskor is.

Predszláva (*menet, vadul tekintve vissza Boricsra*). Tigris!

Borics (*szintúgy*). Hiéna!

- Független. -

Második felvonás.

ELSŐ JELENET.

Csapszék.

BEGHEL, BIAL, KÓROG *egy asztalnál, melyen kancsó és poharak vannak.*
SAUL *más asztalnál egyedül.*

Beghel. Csak szép az a borozók asztala. Egész mennyország. A kancsó: a hold, a poharak: a csillagok. Igyunk, atyámfiak!

Bial. Igyunk, a hazáért!

Kórog. Igen, igyunk a hazáért. Ugy sem tehetünk érte mást mi szegény, közönséges emberek.

Bial. Legalább megteesszük azt, amit tehetünk érte, s így nem mond reánk ítéletet a lelki-ösmeret, mi nagy szerencse, mert ez ugyan szigorú bíró, kit bezzeg le nem kenyerizhetni ám, mint a többi. Nem tudom: úgy van-e máshol is, mint itt nálunk Magyarországon? itt, minél kevesebb kivétellel, csak az a valódi hazafi, ki semmit sem tehet a hazáért! aki pedig tehetne valamit, az gazember. Hiszik-e kelmek, hogy nagyuraink közt akárhány akadna, ki ma is kész volna az országot átadni ennek a bitang Boricsnak?

Saul *(figyelni kezd a beszélőkre).*

Beghel. Meglássák kelmek, hogy addig is kapkod ő felénk, míg egyszer a zsebébe dug bennünket.

Bial. De már azt még sem éri el egy könnyen.

Kórog. Nem ám, ha minden magyar úgy érezne, mint mink itten... csak hogy... hejh... *(poharat emel, nagyot kiált.)* Vesszen minden hazaáruló!

Bial. | Vesszen minden hazaáruló. *(poharat emelnek.)*

Beghel. |

Saul. Hallod-e ezt, lelkem? - Hallod és borzadsz. Oh, hogy én eltántorodhattam. Eltántorodtam, de el nem estem. Hála istennek. *(A borozókhoz megy.)* Derék férfiak, megbocsásatok, hogy hivatlanul közéték lépek; de meg nem állhatom, hogy szavaitek viszhangja ne legyenek. Vesszen minden hazaáruló!

Beghel. Vesszen, még egyszer.

Bial. Vesszen, még ezerszer!

Kórog. Ki és mi vagy, földi?

Saul. Mindegy, akárki, akármi. Bepecsételt levél vagyok, melynek címét már hallottátok: „Vesszen minden hazaáruló”. A jövődő föl fogja bontani e levelet; akkor elolvashatjátok tartalmát is.

Bial. Akárki vagy, de becsületességed tetődtül talpadig ér. Ülj közénk és igyál velünk.

Saul. Nem úgy, földiek. Ti igyatok velem, úgy is annyival tartozom nektek, hogy ha az ítéletnapig innátok rovásomra, sem lenne lefizetve tartozásom. Hejh, csaplár! *(zsebébe nyúl s erszényt vesz belőle.)* Hah, kárhozatos pénz! Borics pénze *(az ablakhoz megy s észrevétlenül kiveti az erszényt).* Már, földiek, ha megengeditek, mégis csak veletek iszom. Póru! jártam. Elvesztettem erszényemet.

Kórog. Se baj, se baj, ülj le és igyál.

Saul (*közéjük ül, beszélgetnek, nem veszik észre, hogy Predszláva és Milutin jön*).

MÁSODIK JELENET.

ELŐBBIEK. PKEDSZLÁVA. MILUTIN.

Milutin (*széket ad Predszlávának*.) Ülj le asszonyom. Tudom, hogy elfáradtál. Sajnálalak.

Predszláva. Talán te fáradtál el, kis fiam, én nem. Kit bosszúállás visz, az fáradatlan.

Milutin. S kit szerelem visz, szinte az. Csakhogy te már közel állasz célodhoz, én még messze. Talán el sem érem.

Predszláva. Eléred, gyermekem, velem együtt fogod elérni. Ne csüggedj. Nem kevésbé fekszik érdekemben: téged juttatni célhoz, mint magamat. Menj és kérdezd meg utunkat azon emberektől. Valaha jól tudtam erre a járást, de már elfeledtem. Rég volt.

Milutin (*a borozókhoz közeledik*.) Uraim, ki sziveskednék megmondani, merre visz az út Sámson úr várához?

Saul (*fölugrik*.) Sámsonhoz?... ki akar oda menni?

Milutin. Mi ketten, uram.

Saul (*meglátja Predszlávát*.) Azon asszonyt láttam valahol, ha nem csalódom. Igen, ő az. Ő. Azóta többször jelent meg képe lelkem előtt, akaratlanul. (*Predszlávához megy*.) Asszonyom, ha más helyen látnálak, azt mondanám, hogy Galicia fejedelmének anyja vagy.

Predszláva. Csitt. Az vagyok.

Saul. Valóban? Miként jössz ide és így?

Predszláva. S te... igen, te vagy az, kit egyszer megöleltelek. Óh barátom, engedd, hogy ismét megölelhesselek.

Saul. Szívesen, ha kedved telik benne. (*Megölelik egymást*.) De mit csinálsz itt?

Predszláva. Szánakozzál rajtam. Én igen sajnálatra méltó vagyok.

Saul. Szegény asszony. Hangod megindít. Részvétet gerjesztasz bennem irántad.

Predszláva. Köszönöm. Meg is érdemlem részvétedet, mert én szeretlek. Végtelenül szeretlek.

Saul. S mint jutok e szerencséhez?

Predszláva. Ne kérdezd. Hisz úgy is mindegy. Csakhogy szeretlek. S minthogy részvéteddel ajándékozálsz meg, vedd érette cserébe bizalmamat. Oh barátom, képzelheted-e, mi történt velem? Fiam engem kolostorba küldött.

Saul. S miért?

Predszláva. Mert gyűlöl és tudja, hogy irtózom a kolostortól. Óh, ha kedvem lett volna kolostorba menni, akkor minden áron gátolta volna azt.

Saul. Fiad gyűlöl?

Predszláva. Gyűlöl. Utál.

Saul. Borzasztó. Hallatlan.

Predszláva. Ugy-e bár? hátha mindent tudnál!

Saul. S mint menekültél ki a kolostorból?

Predszláva. Fiam ezen ifjúra bizott, ki szerencsémre lekötelezettem s ki nem vitt kolostorba, hanem ide, Magyarországra, szökött velem.

Saul. S most mi szándékod?

Predszláva. Bosszút állani.

Saul. Kin?

Predszláva. Mindazokon, kik boldogtalanná tettek.

Saul. Kik azok?

Predszláva. Majd meglátod. S te mit keressz itt?

Saul. Fiad kéme vagyok.

Predszláva. Fiam kéme vagy?

Saul. Vagyis voltam. Isten megőrzött a honárulástól.

Predszláva. S mi akart honárulóvá tenni?

Saul. Szenvedélyem.

Predszláva. Mily szenvedély?

Saul. A boszúvágy.

Predszláva. S kin akartad megboszúlni magadat?

Saul. Nehezen ismered. Dehogyan nem! említetted nevét, midőn nálatok voltam.

Predszláva. Sámson?

Saul. Ő.

Predszláva. Ugy kezet foghatunk.

Saul. Te is ellene vagy?

Predszláva. Oh! - Adj kezet, kössük meg a bosszúfrigyet.

Saul. Lemondtam a boszúállásról.

Predszláva. Miért?

Saul. Mert nem akarok honáruló lenni.

Predszláva. S ha honárulás nélkül is megeshetik a boszú?

Saul. Miként?

Predszláva. Majd megtudod. Adj kezet!

Saul. Itt van.

Predszláva. Így, most vezess Sámsonhoz.

Saul. De neki nem szabad engemet látnia.

Predszláva. Csak vezess oda, s várj meg engem valahol a környéken. Milutin, jer.

Saul. Menjünk. - Barátim, megengedjétek, hogy szivességtekkel nem élhetek; e hölgynek kell utat mutatnom. Isten veletek. (*Saul és Predszláva el*).

Beghel. |

Bial. | S Isten megáldjon!

Kórog. |

HARMADIK JELENET.

MILUTIN, BEGHEL, BIAL, KÓROG.

Milutin. Oh istenem, én mindinkább rettegek. Sejttem, hogy Judit nem lesz az enyém, és hogy én a hóhére leszek. Ha Borics utolér, végem van. Mindegy. Mindent kockáztatok. Hisz boldogságért kockáztatom életemet; ez úgy sem ér a nélkül semmit. *(El.)*

Bial. Talán már mi is takarodhatnánk, atyafiak?

Beghel. Eb aki siet.

Kórog. Igaza van Bial komának. Otthon ugyancsak várhatnak már bennünket, még pedig jó reménnyel, hogy vadakkal terhelve térünk haza. Mondhatom, szépen vadásztunk.

Beghel. Hahaha, az igaz. Jól lakhatnak vele, amit lőttünk.

Bial. Hogy vágjuk ki magunkat?

Beghel. Az a kérdés.

Kórog. Valamit majd csak hazudunk. Ki tudna hazudni, ha a vadász nem? *(Mind a hárman el.)*

Változás.

Várterem Sámsonnál.

NEGYEDIK JELENET.

SÁMSON és PREDSZLÁVA külön oldalról jönnek.

Sámson. Ki az?

Predszláva. Egy szegény öreg asszony.

Sámson. Mit keressz?

Predszláva. Már semmit. Megtaláltam, akit kerestem. Téged.

Sámson. S mit akarsz velem, vén szipirtyó? Előre is mondhatom, hogy hiába jöttél, ha jövődömondás a mesterséged. Nincs szükségem jóslatokra.

Predszláva. Nem vagyok jövődömondó. Ellenkezőleg, a multról akarok neked beszélni.

Sámson. Mit?

Predszláva. Egy szép történetet, ha meghallgatod.

Sámson. S ha meg nem hallgatom?

Predszláva. Meg kell hallgatnod; különben álmodban fogok megjelenni, s ott zúgom füleidbe.

Sámson. Hm, beszélj hát.

Predszláva. Ezelőtt mintegy huszonöt évvel Magyarország királya Kálmán volt.

Sámson. Tudom.

Predszláva. A többit is tudhatod, csak emlékeztetni akarlak. Kálmán második nejével élt, Predszlávával.

Sámson. Ismertem azt a személyt.

Predszláva. Valóban? úgy annál inkább érdekelhet a történet. Kálmán nagyon szerette Predszlávát, Predszláva is nagyon szerette... nem Kálmánt, hanem udvarának egy ifjú leventéjét.

Sámson. Valami Sámson, ha jól emlékezem.

Predszláva. Igen, te jól emlékezel. Sámson is szerette, örülten szerette Predszlávát.

Sámson. Az nem igaz.

Predszláva. Nem?

Sámson. Sámson nem szerette Predszlávát.

Predszláva. Mindegy; legalább azt hazudta a királynénak, hogy örülten szereti őt, s ez hitt szavainak.

Sámson. Mint afféle balgata asszony.

Predszláva. Meg is lakolt érte.

Sámson. Úgy kellett neki. De végezzük egymás után ezt az unalmas históriát, mit húzzuk-vonjuk? A királyné két fiút szült. Egyiket Sámsonnak adá, hogy részesüljön az atyai örökökben, a másikkal a királyt ajándékozta meg, ki azonban meg nem köszönte az ajándékot, mert megszagolta, hogy rossz fa ég a tűzön. Ennek következtében ki is adta az útilevelet Predszlávának, ki huszonnégy év multával, el nem képzelhetem, miért küldött tégedet hozzám.

Predszláva. Miért küldött engemet hozzád? - Oh Sámson, minek e tettetés?

Sámson. Micsoda tettetés? én semmit sem tettetek életemben, legfőlebb szerelmet, s ennek, úgy hiszem, itt köztünk nem igen van helye.

Predszláva. Hát csakugyan nem ismersz?

Sámson. Én? hogy az ördögbe ismernék? talán csak nem vagyok seprőnyél, hogy rajtam lovagoltál volna valaha a Szentgellétre, boszorkány!

Predszláva. Miért gúnyolni azt, ki téged úgy szeret? Sámson!

Sámson. Te szeretsz engemet?

Predszláva. Én. Predszláva.

Sámson. Te Predszláva? lehetetlen!

Predszláva. S ha mégis az volnék?

Sámson. Úgy légy az. Isten neki. Különben nem irigylem, hogy az vagy. Hanem átkozottul megvénültél huszonnégy év alatt, mondhatom. Az idő ugyancsak fölbarázdálta képedet....

Predszláva. A bú, Sámson, a bú; nem az idő.

Sámson. S talán a szerelmi bú?

Predszláva. Az is.

Sámson. Mondom!

Predszláva. Nem hiszed?

Sámson. Elhiszem biz én, miért ne? csak hogy mód nélkül sajnállak, ha úgy van; mert ha huszonnégy, huszonöt év előtt sem szerettelek, most mennykő nehéz lenne érzelmedet viszonoznom.

Predszláva. Tehát nem szerettél?

Sámson. Bizony isten nem.

Predszláva. És nem szeretsz?

Sámson. Ördög bujjék belém, ha szeretlek.

Predszláva. Oly gyalázatosan csaltál volna meg?

Sámson. Gyalázatosan-e, vagy nem? de megcsaltalak.

Predszláva. Ez borzasztó! - Hanem megbocsátok.

Sámson. Köszönöm szépen.

Predszláva. Csak egyet kérdek tőled.

Sámson. Halljuk.

Predszláva. Ha már engem nem szeretsz, nem szeretted soha: szólj, van-e legalább atyai érzés szivedben?

Sámson. Van. Még pedig mennyi! - Ha atyai érzésem kendermaggá válnék: valami fiók csíz jól laknék vele.

Predszláva. Mindegy, akármennyi, csak hogy van. Így érdekelni fog fiad, vagyis fiam sorsa.

Sámson. Nem tudom. S ha érdekelne?

Predszláva. De mindenek előtt: tudja származását Saul?

Sámson. Mi végre?

Predszláva. Tudja vagy nem?

Sámson. Nem. Ő örökben tartott gyermekem. Föltettem, hogy csak akkor mondom meg neki származását, ha látom, hogy apjának méltó fia; ő azonban nem lett az, mert nálamnál sokkal becsületesebb ember, s így nem sok gyönyörűségem telt benne. Ennélfogva hallgattam.

Predszláva. Így minden jól van.

Sámson. De beszélj legalább világosan, ha azt akarod, hogy megértselek.

Predszláva. Világosan fogok beszélni. Béla királynak buknia kell.

Sámson. Miért?

Predszláva. Hogy Borics foglalja el helyét.

Sámson. Hm, mi közöm Boricsához?

Predszláva. Hát nem mondtad, hogy van benned atyai érzés?

Sámson. De azt is mondtam, hogy mennyi. S ha mégúgy szeretném is fiamat: éltetnem jobban szeretem, semhogy ezt azért kockáztassam.

Predszláva. Aki nagyot akar nyerni, nagyot kell kockáztatnia.

Sámson. És mit nyernék én?

Predszláva. Mit? - Ha Béla bukik, Boricsé a királyi cím: mienk, a tied a hatalom, s a hatalom, ez minden a földön.

Sámson. S Boriccsal oly könnyen lehet majd bánni?

Predszláva. Ő lelketlen, gyáva báb. Eddigi betörései is Magyarországra csak ösztönzésekre, unszolásomra történtek.

Sámson. Égi háború! akkor ő nem fiam, ha gyáva.

Predszláva. Ő fiad.

Sámson. És tudja, hogy fiam?

Predszláva. Nem. Majd csak a szükség idejében fogná megtudni.

Sámson. Hm, hm.

Predszláva. Nos, mit határozasz?

Sámson. Még nem tudom.

Predszláva. Tehát te is gyáva vagy?

Sámson. Mit? gyáva? megmutatom, hogy nem vagyok.

Predszláva. Miként?

Sámson. Akként, hogy Bélát leütöm a trónról.

Predszláva. Te dicső férfiú vagy. Ilyennek reméltelek.

Sámson (*félre, föl s alá jár*). Reszkess, szép királyné! hatalmamba kerülsz. Reményem nagy, hogy hatalmamba kerítelek, mert erényes vagy. Igen, ez is ad reményt a győzelemre. Az erény ritkán győz a földön. Itt a gazság az úr. Ha így nem volna, tán magam is becsületes ember volnék. De így van s martirkoronára semmi kedvem. - Hah, lódobogás és kardzörej. Ezek ők. Épen jókor. Predszláva, távozzál a mellékterembe. - Barátim jönnek. Azok, kik célunkhoz fognak segíteni. Vadászatra készülünk. Mielőtt elindulnánk, leitatom őket. A magyar mindig kész leinni magát. Aztán vadászat közben vezetem őket a dombodi erdő barlangjába.

Predszláva. Hova?

Sámson. Itt a szomszéd erdő barlangjába. Ott kifőzzük a pártütést, mi könnyű munka lesz, mert a boros fej rossz bástya, hamar el lehet foglalni.

Predszláva. Igazad van. Azért minden jót remélek.

Sámson. Remélhetsz.

Predszláva. Akkor, Sámson, akkor...

Sámson. Jó, jó. Az akkort csak hagyjuk akkorra. Eredj.

Predszláva. A viszontlátásig, isten veled! (*El, útközben.*) Hahaha!

ÖTÖDIK JELENET.

SÁMSON, TIVADAR, VAS, DENGÉZ, GÖNDÖR, *urak*.

Sámson. Hozott isten, barátim!

Urak. Idvezlégy, Sámson.

Dengez. Hát hány hét a világ, bátya? mikor házasodunk már meg?

Sámson. Ne boszants, kölyök. Tudod, hogy utálok az asszonyi állatokat.

Dengez. Tán azért, mert ők utálnak téged?

Sámson. Nem mondhatnám.

Dengez. Csak onnan gondolom, hogy úgy elvonultál egy idő óta az udvartól, vagy is az udvari hölgyektől, pedig nem rég is...

Sámson. Eh, hagyjuk ezt. Beszéljünk okosabbról. - Göndör bátya, te legöregebb vagy köztünk. Te határozz: elfogadtassék-e indítványom, vagy se?

Göndör. Add elő, öcsém.

Sámson. Az idő hűvös, ennél fogva mielőtt vadászni indulnánk, meg kell bélelni ruháinkat. S mi a legjobb bélés? úgy hiszem, a bor. Tehát...

Göndör. Öcsém, te bölcs Salamon ivadéka vagy.

Sámson. Hát ti mit szóltok?

Tivadar. Én már csak a vénség iránti tiszteletből is Göndör bátyánkkal tartok.

Dengez. Voltam-e én valaha más véleményen, mint te, Tivadar? De a java hátra van. Mit szól Vas bátya?

Vas. Hehe, öcsém, kössenek föl, tudod-e? hát szoktam én a többségnek ellenszegülni? mi?

Dengez. Dehogy, dehogy. Kegyelmed megy a többség után, mint a birka a kolomp után.

Vas. Kössenek föl, tudod-e?

Sámson. Amint látom, indítványom elfogadtatik.

Tivadar. Ki ne fogadna el ily fölséges indítványt? hah, az nem volna Árpád vére, ki el nem fogadná.

Sámson. És én azt jóslom: mindenki annyi vadat lő, ahány poharat ürít.

Tivadar. Úgy én lövök legtöbbet.

Vas. Öcsém, hogy mered azt mondani? nem látod, hogy én is itt vagyok.

Dengez. Vas bátyának igaza van. Övé az elsőség. Ő lő majd legtöbbet, ha egyebet nem: bakot; mert ő az ivásban legnagyobb bajnok országszerte.

Vas. Világszerte!

Göndör. Egyébiránt nincs mit dicsekedni vele, atyafi.

Dengez. Miért ne dicsekednék? - azok, kiknek egyéb kitűnő tulajdonuk nincs, rendesen dicsekedni szoktak vele, hogy ők nagy-ivók. Különben Vas bátya, tudok ám én kegyelmednél még hatalmasabb ivót is.

Vas. Szeretném ismerni.

Dengez. Jól ismeri kegyelmed.

Vas. Hát ki az?

Dengez. Ki? az éj.

Vas. Kicsoda?

Dengez. Az éj. Lám az égbolt egy roppant billikom, melyet a lemenő nap csordultig tölt piros sugarakkal, bor gyanánt, s az éj ezt az óriás billikomot egy huzomba kiissza; csak a fenékén maradnak apró csöppecskék, miket mi aztán csillagoknak nevezünk.

Mind *(nevetve el)*.

HATODIK JELENET.

PREDSZLÁVA, MILUTIN.

Predszláva (*jön az oldalteremből s a középajtóhoz megy*). Milutin!

Milutin (*bejön*). Parancsolj, asszonyom.

Predszláva. Menj oda, hol ama lovagot hagytuk, ki ide igazított bennünket, s add át neki e levelet. Sietve. (*Visszamegy, ahonnan jött*).

Milutin (*ki*).

Változás.

Terem a királynál.

HETEDIK JELENET.

BÉLA, ILONA, GÉZA.

Béla (*hátnál nagy karszékekben alszik*).

Ilona (*mellette ül, könyökével azon szék karjára támaszkodva, melyben Béla szendereg*).

Géza (*öt éves, jön befelé, nagy buzogányt huzva maga után a földön*).

Ilona. Csitt. Ne zörögj, gyermekem, atyád alszik. - Alugyál, boldogtalan jó férjem, alugyál és álmodj szemeket magadnak, melyekkel áttekinthesd országodat, melyekkel színről-színre lásd, ki országodban legjobban szeret, Ilonádat.

Géza (*ki a buzogányt elhagyva, legyek után kapkodott*). Anyám!

Ilona. Mi kell, gyermekem?

Géza. Adj tút nekem.

Ilona. Minek?

Géza. Legyet fogtam, kiszúrom a szemeit.

Ilona. Ejh, fiam, hogy lehetsz oly kegyetlen. Ereszd el!

Géza. Nem biz én, minek ereszteném.

Ilona. Mert nem vétett neked.

Géza. Hát apám kinek vétett? még is kiszúrták a szemeit.

Ilona. Igaz. De te jobb légy atyád hóhérainál.

Géza. S élnek még atyám hóhérai?

Ilona. Kétség kívül.

Géza. No az isten éltesse őket sokáig. Addig, míg én felnövök.

Ilona. Akkor?

Géza. Akkor aztán isten legyen irgalmas irántok, mert én nem leszek.

Ilona. Jer ölembe, fiam, jer. Méltó gyermeke vagy anyádnak. De nem lesz rá szükség, hogy megboszuld atyádat.

Géza. Miért, anyám?

Ilona. Megboszulom én őt, fiam.

Béla (*ki az imént fölébredt*). Ki beszél boszuállásról? ti, kedveseim?

Géza. Mi, apám. Én és anyám.

Béla. Verjétek ki e sötét gondolatot fejetekből, szeretteim.

Ilona. Oh férjem, te oly jó, oly szent vagy. De jószágod csak olaj boszúvágyam tüzére. Ha rossz ember volnál, megnyugodnám a történteken, gondolván, hogy isten akarhatja, isten büntetése volt. Hanem azt látni, hogy a legjobb, legnemesebb lény van ily embertelen... azaz nagyon is emberi módra megbélyegezve, megnyomorítva: ez föllázít!

Béla. Megbélyegezve igen, de megnyomorítva nem. Elvették két testi szememet, s nyertem helyökbe millió lelki szemet; mint ha a nap lemegy, jó számtalan csillag. Elzárult előttem a föld, s megnyílt a menny. Látom egész pompájával, egész végtelenségében, látom minden angyalát, angyalainak legjobbját, téged, hitvesem! - Oh ti nem is gondoljátok, mily boldog a vak. Mi a vakság? mennyei fátyol, mely eltakarja az ember elől a világot, melyet siralom völgyének neveznek. A jóknak jobb nem látniok, mint látni a nyomort, mely oly közönséges a földön, s melyet a legdúsabb uralkodók sem irhatnának ki. Egy-kettőn vagy százakon segíthetnek, és ha százezreken segítenek is, milliók maradnak még hátra. Mit ér egy csepp méz egy nagy pohár ürömben?

Ilona. Igen, rád nézve jótétemény világtalanságod, de minél nemesebben érzesz és gondolkozol, annál nagyobb veszteség azon számosakra nézve, kiken segíthetél, segítettél volna.

Béla. Segítettem volna? ki tudja? Az ember sokszor csak azért jó, mert nincs alkalmja rossznak lennie. S vajjon nem vagyok-e én is ezen emberek egyike? Ki kezekedik róla: nem lett volna-e belőlem épp szemekkel kicsapongó, kegyetlen, zsarnok fejedelem? Eszerint te és alattvalóim bosszú helyett talán köszönettel tartoztok hóhéraimnak, mert így, ha nem sokat használok, legalább semmit sem ártok.

Ilona. Ne tovább, férjem, ne tovább! Ha így folytatnád, még arra birnál, hogy ama gazokat megjutalmazzam, ahelyett, hogy megbüntessem. Pedig lakolniok kell. De hagyjuk most ezt.

Béla. Igazad van. Hagyjuk e komoly dolgokat. Minek szomorítani napjainkat, perceinket, melyek oly drágák. Vigan, kedvesem, vidáman. Lásd, annyiszor nevezel engem boldogtalannak, s még is mindig én vagyok, ki földérítelek. - Alkonyodik-e már?

Géza (*az ablaknál*). Már olyan közel van a nap a földhöz, hogy én is elérném.

Béla. Ugy menjünk a kertbe. Oh én úgy szeretem a virágokat!

Géza. Hiszen nem látod, apám!

Béla. Tán épen azért érzem kétszeresen illatjokat. Így vagyok veletek, szeretteim, kiket nem látok, de annál jobban érzem lelketek melegét, mint a virágok illatát. Jössz, hitvesem?

Ilona. Megyek, férjem, tüstént. Csak eredjetek. Vezesd atyádat, Géza.

Géza. Addsa kezedet, atyám. (*Megfogja kezét s kivezeti*).

Ilona (*némán néz utánok*).

NYOLCADIK JELENET.

ILONA.

Ilona (*szünet után*). Borzasztó. Nem látja azokat, kik őt annyira szeretik: gyermekét, nejét. Soha nem látott, soha nem fog látni. Nem látja, ha mosolygok, nem látja, ha könnyezek. Pedig mosolyom és könnyem csak az övé. És szeret-e vajjon? Szerethetni-e valakit, kit soha nem láttunk? Igen, szeret, talán úgy, mint a koldus a botot, melyre támaszkodik. Oh, ha látna, mi másképp szeretne! Mindegy, akárhogya szeret, én szeretem őt igazán, lelkemből, mint nő szeretheti férjét. Hah, és voltak alávaló lelkek, kik el akarták velem feledtetni női kötelességemet, a gyalázatosak.

KILENCEDIK JELENET.

ILONA, SAUL.

Saul (*hirtelen be*). Én egyike voltam azon gyalázatosaknak, királyné.

Ilona. Hah, Saul!

Saul. Igen, királyné, Saul, ki téged szeret, s ki ezért örökre száműzeték.

Ilona. S kinek mi mondatott fejére?

Saul. Hogy fejét vesztí, mihelyt be meri azt hozni még egyszer Magyarországba.

Ilona. S te merted ezt?

Saul. Amint látod, kegyelmes asszonyom.

Ilona. Ne mondj kegyelmes asszonyodnak, mert irántad nem leszek kegyelmes.

Saul. Ezt nem jól teszed. Ha azok számára sincs kegyelmed, kik szeretnek...

Ilona. Hah!

Saul. Kik híveid, hű alattvalóid, akarám mondani...

Ilona. Még leckéztetsz is? jó, de siess, mert nincs többé idő, hosszan beszélni.

Saul. Lám, hogy kegyelmes vagy irántam, királyné.

Ilona. Én?

Saul. Igen. Mielőtt kimondtam volna kérelmemet, már teljesítéd. Ez több kegyelem, mint reméltem.

Ilona. Kérelmed?

Saul. Hogy minél előbb végeztess ki, s ime meg fog történni. Ez fölbátorít, hogy még eggyel terheljelek.

Ilona. Szólj gyorsan.

Saul. Mielőtt szólnék, igérd meg, kérlek, teljesítését. Haldokló kér, királyném, te nem fogod megtagadni a haldoklótól.

Ilona. Nem tagadom meg.

Saul. Akármi lesz? bármily különös?

Ilona. Mindegy.

Saul. Azon helyen történjék kivégeztetésem, melyet én fogok választani. Legyen az a szomorú vigasztalásom, hogy, ha már meghalok, legalább ott halok meg, ahol magamnak tetszik.

Ilona. Jó.

Saul. Egy dandár katonaság legyen gyászkiiséretem. Ha életem egyszerű volt, legalább halálom menjen végbe némi pompával.

Ilona. Eddig van?

Saul. Még van valami hátra.

Ilona. S az?

Saul. Légy te is jelen a kivégeztetésnél, királyné...

Ilona. Én is jelen legyek?

Saul. Kérlek, kényszerítlek.

Ilona (*félre*). Különös ember, mi jutott eszébe? (*Fenn*). Mi célból akarsz, hogy én is ott legyek?

Saul. Semmi célból. Csak szeszély. Haldokló szeszélye. De teljesíteni fogod, asszonyom, mert ígéretedet bírom.

Ilona. Hogy fölmentsem magam adott szavam alól, tehát... jó, megkegyelmezek neked.

Saul (*meghökkenve félre*). A manóba is, ez váratlan. Ez nem volt szándékom. Más nótát kell fúnom. (*Fenn*). Mit hallok, királyné? megkegyelmezzsz életemnek? Köszönöm. De hisz saját életednek kegyelmeztél, mert az enyém egészen a tied, a tied, asszonyom. Tied vérem, lelkem, mindenem, mert én szeretlek, imádlak, úgy, mint valaha, sőt jobban, mint valaha. Keblem oly tele van, oly tele szerelemmel, hogy lábaim nem bírják, hogy térdeim leroskadnak! (*Letérdel*).

Ilona. Hah, vakmerő!... kétszer bűnös! - Menj és add át magadat a katonáknak. Mingyárt követni foglak... a verpadhoz! (*Gyorsan el a baloldalon*).

Saul (*el középen*).

Változás.

Barlang.

TIZEDIK JELENET.

SÁMSON, TIVADAR, VAS, DENGÉZ, GÖNDÖR, URAK. *Jönnek egyenként hátulról, hol a barlangba szűk bejárat van.*

Tivadar. Itt volnánk; de minek? azt nem tudom.

Sámson. Mingyárt megtudjátok.

Dengez. Itt tán csak nem vadászunk?

Sámson. Nem; itt halászunk.

Göndör. Mit, öcsém?

Sámson. Aranyhalakat, bátya.

Vas. Találós meséket mondasz, Sámson, pedig arra, megvallom, hogy mennykő rossz fejem van, hehehe.

Sámson. Hát, uraim...

Urak. Halljuk!

Sámson. Azaz dehogy „uraim”, dehogy. Hiszen ti nem is vagytok urak.

Tivadar. Nem vagyunk urak? az öreg apám is az volt.

Sámson. Öreg apád még az volt ám, de te nem vagy.

Göndör. Amilyen, olyan csak volnék biz én.

Sámson. Amilyen, olyan! - S ezzel beéred?

Göndör. Be, mert be kell érnem. Hát tehetek én róla?

Sámson. Tehetsz. Tehettek mindnyájan. Göndör bátya, te könnyen fütyölsz, megetted kenyered javát, ma-holnap az utolsó falatba harapsz. De mi lesz fiaidból? Vannak vagy hatan. Pedig amennyi földet hagysz számokra, ha lepénnyé gyúrnák, jól sem laknak vele. Bihar megye szép darab föld; kell-e?

Göndör. Kellene...

Sámson. A tiéd. - Dengez, neked ugyan van mit aprítanod a tejbe, hanem nyerges lovadnak is van annyi címe, mint magadnak.

Dengez. Hm, többször folyamodtam már a királyhoz, de...

Sámson. Akarsz-e óvári gróf lenni?

Dengez. Akarnék...

Sámson. Az vagy. - Tivadar, ha birtokon keresztül szarvast üzesz, mennyi idő alatt éred a határt?

Tivadar. Bizony nem igen izzad meg bele paripám.

Sámson. Zemplén hosszú megye, két ló is kidőlhet alattad, míg végít éred. Elfogadod?

Tivadar. Elfogadnám...

Sámson. A tiéd. - Vas bátya, képed vörös, mint a vörös bor. Tán csak azért szereted úgy e nemes italt, mert színben druszája arcodnak?

Vas. Meglehet.

Sámson. Tolnában hosszú hegysor van, mely dicsőséges bort terem, tüzeset, mint a déli nap, s vöröset, mint a lemenő nap. Vas bátya, van-e rá kedved?

Vas. Volna...

Sámson. Ura vagy Tolnának. És így kapjátok ki valamennyien részeteket, ha...

Mind. Ha?

Sámson. Ha gyáva legények nem vagytok.

Dengez. Gyávák? ördög és pap!... mit tegyünk?

Mind. Igen, igen, mit tegyünk?

Sámson. Semmit, csak kiáltsátok utánam: éljen Borics király! le II. Bélával!

Mind. Éljen Borics király, le II. Bélával!

TIZENEGYEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, SAUL, ILONA (*hirtelen be. Kivül fegyveresek látszanak.*)

Saul. Le Boriccsal! éljen II. Béla! - És most, királyné, parancsolj hóhérodnak.... itt fejem.
(*Letérdel.*)

- Fügöny. -

Harmadik felvonás.

Terem a királynál.

ELSŐ JELENET.

BÉLA, ILONA, SAUL, SÜLÜLÜ, *urak és hölgyek számosan ülnek fényes lakománál.*

Béla. Te, bolond! - Hallod, bolond?

Sülülü. Többen vagyunk, komám, értelmesebben beszélj. A bolond szó Herkules csizmája, melyet akármelyikünk fölhúzhat. Vagy nem is hozzánk beszélsz? csak magadat szólítottad meg, úgy-e?

Béla. Hah, vakmerő!

Sülülü. És te merő vak!

Béla. Fékezd magad, fickó, mert ha én vettetek féket a nyakadba, meg találod bänni, hogy magad magadat nem fékezted.

Sülülü. Nem félek én tőled, komám.

Béla. És hogy mersz te tőlem nem félni?

Sülülü. Mert tudom, hogy kőszobor vagy, mely íjat feszítő embert ábrázol, ki csak céloz, csak céloz, de soha ki nem lövi nyílát. Nem szeretném, komám, ha hiteleződ volnék.

Béla. Miért, te?

Sülülü. Mert soh' sem kapnám meg pénzemet tőled. Egyre ígérsz, még sem adsz. No de a bot nem pénz. Hiszem, ha adósom volnál, jobban ura lennél szavadnak, mint ha büntetést ígérsz, mert dicséretedre legyen mondva, jó gyerek vagy, komám.

Béla. Ki fogadott meg dicsérőmnek? Nem hallgatsz? csak az van még hátra, hogy a bohóc is dicsérje királyát, mintha nem volnának úgy is elég dicsérői, hizelkedői.

Sülülü. Ejh, a dicséret nem mindig hizelkedés. Aztán ha bohóc dicséri királyát, meg lehet győződve, hogy a dicséretet megérdemli. A többi nem beszél igaz lelke szerint. Hanem hát, mit akartál az imént mondani, komám? fülem szintúgy nő a kíváncsiság miatt. Különben nem csoda, hogy kíváncsi vagyok, asszonyokkal ülök egy asztalnál. Rám ragadt.

Ilona. Asszonyaim, nem köszönitek meg e bókot?

Sülülü. Oh ne fáradjatok. Többel is szolgállok, ha kell. Vagy tán nincs igazam? az asszony a megtestesült kíváncsiság. Ez régi dolog. Őrizkedjete, hogy meg ne bántsatok, mert rettentő boszút állok rajtatok; nem úgy, hogy szerelmet esküszöm nektek, s aztán cserbe hagylak, oh nem; sokkal borzasztóbban. Oda megyek ahhoz, ki megbántott, sokatjelentő képpel azt mondom neki, „hogy galambom Juci, Vica, Luci, vagy hogy hínak, tudod, mi ujság?” - Ő reszkető hangon fogja kérdeni tőlem, hogy: „micsoda? szólj, beszélj, kérlek, kényszerítlek, szívem Sülülüje!” - Én erre elkezdem, hogy: „halld tehát”, ekkor félbeszakasztom és fölkiáltok: „jaj, most jut eszembe, hogy itt, meg itt kell lennem!” s ezzel ott hagyom, s ő meg lesz boszúlva, mint asszony csak lehet. - No, komám, most add elő, mi kell?

Béla. Már elfeledtem, amit mondani akartam.

Sülülü. Hazudni akartál, atyafi.

Iona. Az elfeledésről jut eszembe, hogy mi is elfeledtünk valamit. (*Saulra mutat.*) Ezen estét e nemes lovag tiszteletére ünnepeljük, ki veszélyes összeesküvésnek lett fölfedezője, és még senki nem emelt egészségére poharat. Tegyük, mit elmulasztánk. Éljen Saul lovag!

Mind (*poharat emelnek*). Éljen!

Sülülü. Éljen sokáig és adja isten, hogy több ily érdemet szerezzen a trón körül, adja isten, hogy számos összeesküvéseket fedezzen föl!...

Béla. Félre beszélsz, ficzkó.

Sülülü. Hó, azt akartam mondani: adja isten, hogy ezután ne legyen alkalma, hasznos szolgálatot tenni a trónnak. No tudnivaló, hogy ilyes hasznos szolgálatot értek, mint ez volt.

Saul. Királyné, irántami kegyességed sokkal nagyobb, semhogy azt szóval méltóképen megköszönhetném. Tetteim... egész jövőendő életem beszélje a köszönetet, melynek befejezésére nyelvem nem elég. És jól teszitek, ha éltettek engemet, ha hosszú életet kívántok nekem. Arra nagy szükségem van... hogy multamnak vétkeit leróhassam.

Iona. Már leróttad, nemes lovag.

Saul. Talán leróttam azt, melyet ellenedben követtem el. De van még egy. Oh, hogy eszembe jut! vagy is, hogy soha el nem felejttem. Nem felejttem el. Talán még a sírban is erről fogok álmodni. És síri álmam akkor iszonyú lesz, és síromban akkor nem lesz nyugalom, és síromon akkor nem teremnek virágok, mert ez álom elrágja gyökereiket és elhervadnak. - Van egy bűn. Ha létezik a pokol, úgy azt az isten ezen bűn számára rendelé, mert más nem érdemel pokolt. Ha vannak ördögök és van fejedelmök: úgy ez a bűn az ördögök fejedelmének koronája. Ez a hazaárulás! - Jaj annak, aki ezt elköveti, még annak is jaj, aki erre csak gondol is, hogy elkövesse. - Óvakodjatok a boszú indulatától; ez a kém, melyet a sátán küld ki, hogy számára lelkeket vesztessen meg. A boszúvágy csalt engem azon küszöbig, melyet ha átlépek, a hazaárulás kárhozatos földén álltam volna, hol a megbánás könnyei hiába omolnak az öröklét végeig, hova nem nyújtja kegyelmet osztó kezét a jó Isten. - A véletlenség, ez a hivatlan, de gyakran oly kedves vendég, ez mentett meg engemet. - Oh királyom, nemes jó királyom, én el akartalak téged árulni, én akartam egyik kéz lenni, mely téged a trónról lerántott volna, hol senki nem ült méltóbban, mint te.

Béla. Oly őszinte szívből bocsátok meg, amily őszintén vallod meg hibádat, annyival inkább, mert nem volt tett, csak szándék, mi közt nagy a különbség, mint a test s az árnyék közt.

Saul. Vajha Isten is megbocsátana, miként te. De, esküszöm, hogy erényes tettekkal hozom helyre vétkes gondolatimat. Ha én voltam, ki trónodat eldönteni akarta, én leszek véglegheletemig egyik támasztó oszlopa. Bizzál bennem, királyom. Árva vagyok; de ha volna szerető édes atyám, ki ellened törne, azt sem kimélném.

Béla. Hiszek szavaidnak, nemes lovag. Megvallom, nagyobb bizalmam van a megtérő bűnösben, mint abban, ki soha el nem tévedett.

Sülülü. Komám, úgy magadban nem igen bízhatol.

Béla. Ismét hizelkedel?

Sülülü. Töröm a zuzáját! most veszem észre. Hanem, igazán, csak azért mondtam, mert hamarjában nem jutott egyéb eszembe, pedig minden áron félbe akartam szakasztani istenes beszélgetéseket, melyet őszintén szólva, már nagyon meguntam. Hiszen nem vagyok én olyan bolond, hogy azért legyek bolondod, hogy prédikációkat hallgassak. Ha tudtam volna, hogy itt erre a siralmas sorsra jutok: mentem volna pokolig, s barát lettem volna. - Ihol van ni, farkast emlegetünk, s kertek alatt kullog.

MÁSODIK JELENET.

ELŐBBIEK, BORICS *zarándok-ruhában.*

Borics. Isten áldása rátok, király, királyné és alattvalók.

Ilona. Idvez légy, szent atya, mi hoz körünkbe ily későn?

Borics. Fáradt lábaim és az éhség.

Sülülü (*félre*). És az ördög. Nem szeretem az ilyen ruhát.

Ilona. Ha elfáradtál, ülj le; ha ehetnél, egyél. Vacsoránk végét járja ugyan már, de tán maradt még annyi, hogy te jól lakhatol.

Borics. Isten fizessen meg szivességedért.

Sülülü. Hm, a mi asztalunkon vacsora végén is több van, mint más, becsületes ember asztalán vacsora elején.

Borics (*leül Sülülü mellé*).

Sülülü. Jó zarándok; én mód nélkül tisztelem, becsülöm ugyan kendet, de az sehogysincs ínyemre, hogy épen ide mellém ült.

Borics. Miért, szerelmetes fiam?

Sülülü. Csak azért, mert könnyen szomjan maradok. A zarándokok kétségbeesett ivásokat szoktak végbe vinni.

Borics. Ne féltsd a torkodat, jó fiú. Én nem élek borral.

Sülülü. Ne...em? - Tyhú király komám!

Béla. Mi kell, fickó?

Sülülü. Nincs a zsebedben egy darab korom?

Béla. Minek?

Sülülü. Egy hallatlan dolgot akarok följegyezni a kéménybe. Ez a jó zarándok nem iszik bort. Idvez légy oldalam mellett, te tisztas kivétel milliók közül!

Borics (*dühösen fölugrik*). Még tovább is gúnyolódol, haszontalan gízenguz? Hallgass, vagy borod helyett, melyet úgy féltesz, kardomat küldöm béledbe... (*Észreveszi magát*). Óh megbocsássatok, hölgyek és urak, hogy türelmemet vesztém, de, lássátok, kissé indulatos vagyok és semmi sem fáj úgy a szívnek, mint a méltatlan sértegetés, miért különben lelkemből megbocsátok neked, édes fiam.

Sülülü. Köszönöm nagylelkűségedet, jó zarándok! mely talán az örök kárhozattól menti meg szegény, bűnös lelkemet. Hanem kardot emlegettél, tán csak nincsen csuklyád alatt valami gyíkleső, mellyel, ha még egyszer tűzbe találnál jönni, úgy hirtelenében ama magas palotába küldhetnél, hol szent Péter vagy ki az ördög a kapus, s hova, adja isten, hogy én minél később jussak, (*Félre.*) te pedig soha.

Borics. Kard, édes fiam, óh minek volna nálam kard? - Csak onnan jutott eszembe, mert nem rég tettem le.

Sülülü. Nem rég tetted le a kardot, ugyan úgy-e? S mit csináltál, tán füvet kaszáltál vele kolostorok szamarának, melyen templomokra koldulni jártok, (*Félre.*) s melynek, szükség esetében, akármelyiktek méltó helyettese lehetne.

Borics. Ejh, ejh, szerelmes fiam, csak nagy kedved van gúnyolódni. Óh, de hiszen mesterséged. Bohóc vagy.

Sülülü. Igen, mesterségem. Minden embernek megvan a maga mestersége. A mienk meglehetősen különbözik egymástól. Hanem kettőben mégis egyezünk: a csörgősapka alatt egyszerű a lélek, mint a csuklya, s a csuklya alatt sokszinű a lélek, mint a csörgősapka. Úgy, igaz, hát mondd el csak, mire kellett igazán a kard?

Borics. Harcoltam, fiam.

Sülülü. Tán az ördögökkel!

Borics. Igen, az ördögökkel. Mert ördögök a kereszténység ellenségei, a pogányok.

Sülülü. Tehát Palaestinából jössz? Ah, úgy tisztelet, becsület neked, nagy férfiú; engedj meg, hogy egy szóval is bántani mertelek. Oh engedj meg nekem. De nem hoztál egy darab dögvést a zsebedben? Nem szeretném, ha valahogy a poharamba találnád pottyantani. Béla komám is aligha szeretné, mert tudja, hogy ilyen magamféle embert nem minden bokorból ugrathat ki. Hm, bolond okos van akárhány, de okos bolond nem terem olyan bőven.

Saul. Hanem hát, zarándok, beszéljen arról a szent földről. Engem nagyon érdekelne.

Ilona. Ne úgy, uraim. Közelebb vagyunk a hajnalhoz, mint az éjfélnél, talán mehetnénk már nyugalomra. Holnap is nap lesz. Akkor örömet elhallgatjuk értekezését Palaestináról.

Saul. Legyen kívánatod szerint, királyné; bár megvallom, nagyon óhajtom napkeleti kalandjait hallani; ha látnám, mint írja le azon földet, melyen soha nem járt.

Borics *(meghökkenve pillant Saulra).*

Ilona. Melyen soha nem járt?

Saul. Soha; mert ő oly kevéssé zarándok, mint én.

Ilona. Nem zarándok?

Saul. Nem.

Ilona. És mi?

Saul *(fölkel, utána mindnyájan).* Megmondom, hogy ki? azon ítéljétek meg, hogy mi?

Ilona. És ki ő?

Saul. Nem más, mint Galicia fejedelme, Borics.

Mind. Borics?

Sülülü. Mondtam. Csuklya alatt nem lehet más, mint kétszínűség.

Saul. Borics, kivel száműzetésem idejében volt szerencsém megismerkedni s ki kémjének fogadott meg engemet. Tagadd, ha mered.

Borics *(ki eddig tétovázva állott, nem tudva, hogy mit tegyen, hirtelen föltalálja magát, s nyugodtan szól).* Tagadjam? miért tagadnám? Igen, én az vagyok, Galicia fejedelme, Borics. *(Leveti csuklyáját).*

Férfiak. Hah, csakugyan. Le vele, le az árulóval! *(Kardot rántanak.)*

Borics. Haszontalan söpredék nép, ölj meg, ha mersz, itt van keblem, itt szívem.

Béla. Uraim, csendesedjetek. Kardcsörgést hallottam. Aki kihúzta, dugja be ismét fegyverét.

Borics. Béla, Ilona, szeretett rokonim, legyetek idvez! *(Kezet fog velök).*

Saul. Hah, mi lesz ebből? Szeretett rokon! a báránybőrbe öltözött farkas.

Sülülü. Dehogy! az oroszlánbőrbe öltözött szamár, vagy akarom mondani, szamárbőrbe öltözött oroszlán.

Borics. Békét hozok, rokonim, békés fogadtatást várok tőletek.

Béla. Akármi hozott, béke legyen részed, annál inkább, ha mint rokon s nem mint ellenség jövel.

Saul. Ne higgyetek neki, királyom és királyném.

Borics. Igen, úgy jövök, mint rokon, még pedig mint szerető rokon.

Béla. Megvallom öcsém, ezt nem igen vártam tőled; minél váratlanabb, annál nagyobb örömmel hallom.

Borics. Meguntam már a békételenkedést, talán bele is fáradtam, mindegy, csak hogy végét akarom szakasztani örökre. Beérem ezentúl azzal, mit a sorstól kaptam, s nem vágyok többé az után is, amit kaphattam volna. Legyünk békés, barátságos szomszédok. Egymás védelmére, ne egymás ellen vonjuk mától fogva kardjainkat. És e levél alatt, melybe jövőnk íratott, mint pecsét álljon rokon szeretetünk.

Sülülü. Ugy veszem észre, ma minden gazember megtér.

Saul. Oh ily csábító édesen csak a pokol tud beszélni.

Borics. Nos, rokonim, elfogadjátok-e ajánlatomat?

Béla. Nyujts a szomjazónak tiszta vizet, s kérdezd: elfogadja-e? Nyujts az éhezőnek lágy kenyeret, s kérdezd: elfogadja-e? Nyisd meg a rabmadárnak kalitkája ajtaját, s kérdezd: kiröpül-e? Mint a szomjazónak a víz, mint az éhezőnek a kenyér, mint a rabmadárnak a szabadság: oly kedves előttem ajánlatod, öcsém. Gondolatimnak legkedvesbika, vágyaimnak legforróbbika a békesség, ez a nap, mely hegyre, völgyre egyaránt löveli melegítő és termesztő sugarait. És ezt ne fogadnám el tőled? lephetem-e meg ennél kedvesebb ajándékkal országomat? - Áldjon meg Isten minden szavadért, öcsém, áldja meg az órát, melyben ekkép magadba tértél! - Most sajnálom, hogy nem látok. Nem mehetek hozzád, karjaidba borulni. Jőj te ide, és tedd ezt!

Borics (*megöleli*). Kedves rokon!

Saul. Nemes szívű, jó királyom, s te hiszel e szép szavaknak? nem tudod, hogy édes méreg is van, mely még borzasztóbb a keserűnél? - De mit csodálkozom, hiszen te nem ismered az embereket, nem láttad csókoló ajkak fölött a káröröm villámait. - Kérdezd meg hát, királyom, miért jött hozzád e jó rokon nemes ajánlatával álruhában?

Borics. Hallgass, szolga, te vonsz engem számadásra?

Saul. Szolga vagy magad, a pokol szolgája.

Borics. Hah, mért vagyok fejedelmi vér? hogy kardommal felelhetnék e pimasznak!

Saul. Hm, és egykor mégis méltónak tartottál karddal felelni szavaimra. Tudod: mikor a földről vetted föl azon nyelvedet, mellyel felelni akartál.

Béla. Csendesedjél, lovag. Egyrészt méltánylom magadvisedet, mert az irántami hűséged tanúsítja, de ne homályosítsuk el e szép napot a gyanú fellegével.

Saul. Nem gyanu, uram király, bizonyosság. Minden bizonyít. Ez álruha és a pártütők, kiknek egy része már keresztülment a hóhér kezén, más része keresztül fog menni, ha oly kedves előttd a béke, mint mondod.

Borics. Micsoda pártütők?

Saul. Cinkosaid.

Borics. Rágalmazó gazember!

Saul. Hiszem istenem, hogy e címekeket, melyeket most rám dobálsz, egykor egy csomóban kerítem nyakad köré, hogy megfuladsz bele.

Borics. Rokonim, e pártütés tudtomon kívül történt, esküszöm az Istenre. *(félre)* Esküszöm Belzebubra, hogy az egészről semmit sem tudok.

Béla. És ha tudtoddal történt volna is, legyen elfeledve, mert mostani nyilatkozatod előtt történt.

Borics. Köszönöm határtalan kegyességedet, bátyám. A jövődő meg fogja mutatni, hogy nem vagyok rá méltatlan.

Béla. Remélem, hiszem. Addsa még egyszer jobbotat, öcsém, azután távozzunk nyugalomra. Én alig várom már, hogy elalugyam. Ha ily szép a való, hát még álmaim milyen szépek lesznek az éjjel!

Borics. De ha szépen megkérnélek, bátyám, maradnál-e még néhány percig a kedvemért? - Most békültünk meg, ne töltenénk egy kis időt együtt bizalmas beszélgetésben?

Béla. Ha úgy kívánod, örömet. Urak és hölgyek, jó éjszakát!

Mind *(meghajtják magokat s el).*

Saul *(magában).* Közel maradok. *(El.)*

HARMADIK JELENET.

BÉLA, ILONA, BORICS.

Borics. Hadd szorítsam még egyszer jobbotokat, jó rokonim. Mint sajnálom, hogy ezt eddig is nem tettem. A harcok nyugtalanságai helyett mennyi boldog órát élhettem volna a szeretet karjaiban... mert szeretet nélkül nincs boldogság, és béke nélkül nincs szeretet. Béke és szeretet legyen ezentúl jelszónk!

Béla. Ugy van, béke és szeretet.

Borics. Szép királyné... igen, szép vagy, mint az én nőm, mint az én Juditom... szépséged híre hatalmas szárnyú sas, mely még a magas Kárpátokat is átröpülte, s követte a Dniepert a tengerig. Mint sajnálom férjedet, ki a kellemeknek e kincstárát bírja, és nem láthatja, amit bír. Nem kétlem, hogy úgy szeret, amint csak megérdemled; oh de hátha még látna!

Ilona. Kérlek, ne szólj erről. Ez szívemben a fájdalom lantjának legsiralmasabb húrja, mely ha megpendül, kétségbeesve riad föl lelkem, mint a mennydörgésre az alvó galamb és elmémben a boszúvágy villámai gyuladnak meg; pedig ma hallottam, hogy őrizkedni kell a boszúvágytól, s ezt nem feledhetem el, mindig fülemben cseng. Nem merek többé rá gondolni, hogy boszút álljak férjem eléktelenítőin.

Borics. Hah, s e haramiák nincsenek még megbüntetve?

Béla. Ne is legyenek. Én úgy sem kapom meg többé, amit elvesztettem, bármily boszúállás által sem.

Borics. Nem. De bűnnek bűnhődnie kell Isten és emberek törvénye szerint. És bűnhődniök kell ezeknek példásan, rettentően. Hah, ha itt a büntetés elmaradna, nem annyi lenne-e, mint kést adni ama zsványok kezébe, hogy gyermekeid, unokáid szemét is kiszúrják, mint kiszúrták a tiedet? Ezt elengedni nem lehet, itt a jószívűség vétek volna.

Ilona. Ugy van, ezt elengedni nem lehet. Meg foglak boszúlni, férjem, ha addig élek is. Igen, következzen bármi, mindegy. Ezentúl ne legyen más gondolatom, mint e boszú, míg csak végbe nem megy. És végbe kell mennie minél előbb. Mingyárt holnap teszem meg az első lépést rá. Már úgy is rég halasztom. De mint kezdjem? Ezen már sokat törtem fejemet. Hah, így legjobb lesz. Az ország adjon elégtételt megsértett királyának. Országgyűlést fogok hirdetni s ott végezzenek.

Béla. Nőm, szeretett nőm!

Ilona. Kérlek, kényszerítlek, férjem, ne szólj! Ujra lebeszélneél, mint már többször tetted. De azt többé nem szabad tenned. Hogy szent legyen elhatározásom, szent és megdönthetetlen, íme megesküszöm...

Béla. Ilona, hitvesem!

Ilona. Esküszöm, hogy boszút állok. Úgy üdvezüljek, úgy jussak azon hazába, melyben megnyílnak szemeid, szegény, boldogtalan férjem, hogy láthasd szerető nődét.

Borics. Dicső asszony, méltó vagy a fényes trónra, melyet bírsz.

Ilona. Utunk túl a Tiszára van határozva. Aradra gyűjtöm országunk nagyait, hol a nagy tettnek végbe kell mennie. Most férjem, távozzunk, ha a jó rokon megengedi.

Borics. Nem tartóztatlak tovább, kedveseim, magam is kezdem a nyugalom szükségét érezni. Jó éjt!

Béla. A viszontlátásig, édes öcsém. *(El Ilonával.)*

NEGYEDIK JELENET.

BORICS.

Borics. Hiszen ez dicsőséges, hahaha, úgy megy, mint a karikacsapás. Amint csak kívántam, hahaha! Sokkal jobb, ha rám ismertek. Amúgy gyilkos lettem volna. Igen, megöltem volna Bélát és Ilonát. Ez lett volna a legvakmerőbb, de legrövidebb és biztosabb út. Lelkiösmere-temről rég gondolkodtam, hogy ne alkalmatlankodjék. Holnap halva találták volna a királynét és királyt. Ki tette? Egy barátira lett volna a gyanú, ki itt volt és eltűnt. De kinek jutott volna eszébe, hogy e csuklya alatt Borics remekelt? Ez nem sült el. Semmi. Meglesz amugy. E gyűléstől várok végtelen sokat. Mindent. Béla pártja tetemesen csökkenni fog, s amennyivel csökken e vak együgyűé, annyival növekszik az enyém. Kolostor neki, nem trón. De azok a pártütők, akiről szó volt? Semmit sem tudok rólok. Mindegy, ők az én embereim. Csak voltak, igaz, mert már a paradicsomban vígad egy részök. Ez is víz az én malmomra. Fennmaradt rokonaik biztonnal inkább én hozzám hajlanak, mint ahhoz, ki őket megtizedelte. - Hát az a haszontalan földönfutó, kit megbéreltem drága pénzen, hogy hiveket szerezzen számomra, hogy vetődött ide? Mennyi talány! - De vissza feleségemhez. *(Indul).*

ÖTÖDIK JELENET.

BORICS, SAUL.

Saul *(két karddal jön, az ajtóban találkozik Boriccsal).* Megállj!

Borics. Ah, te vagy?

Saul. Én.

Borics. S mi kell?

Saul. Életed!

Borics. Dehogy.

Saul. Igen.

Borics. Tehát vívni?

Saul. Élet-halálra?

Borics. És mi okból?

Saul. Még kérdezed?

Borics. Szeretném tudni.

Saul. Először: mert... mert... most nem érek rá okomat, vagy is okaimat előszámlálni. S anélkül is tudhatod. Válassz! (*Oda nyújtja a kardokat.*)

Borics. És itt a királyi pár közelében? A kardzörej felriasztaná őket.

Saul. Igaz. Tehát menjünk ki a szabadba. Megyek, ha kívánod, a földsark legtávolabb jég-szigetére, csak hogy megvívhaszak veled.

Borics. De mondtam már, hogy fejedelmi vér vagyok s te...

Saul. Ah, tehát kifogások. Most látom; nem a királyi pár közelléte, nem fejedelemséged, hanem a gyávaság. Most már nem bántalak; elmehetsz, gyáva fattyu.

Borics. Hah, szemtelen vakmerő, halálos ítéletet mondtál magadra. Kardot!

Saul. Majd meglássuk. Válassz.

Borics (*elkapja mind a két kardot*). No lássuk tehát!... hahaha! mit csinálsz most hős fiú? Lásd te olyan ostoba ficzkó vagy, amilyennek engemet gondoltál. Én megvívjak veled? miután tudom, hogy két országban legjobb kardom van, de a tied még az enyémnél is jobb. Hm, és könnyű neked megvívni. Mit kockáztatasz? nyomorú életedet, minél egyebed sincs. Bezzeg nagy dicsőség lenne, elvennem a koldus egyetlen száraz falat-kenyerét. S mit kockáztatnék én! szerelmet és trónt, miknek mindegyike többet ér a tulvilági üdvesség reményénél. Ilyen bolond nem vagyok. Láthatod, hogy veled megvívnom annyi volna, mint fogadásban milliókat tenni egy fillérre. De mit magyarázgatok én itt neked, mintha tartoznám ezzel? Hordd el tüstént magadat innen, vagy kikardlapozlak, mint valami kutyát.

Saul. Hah, kárhozat! - Galicia fejedelme, te oly gazember vagy, milyennek agyvelejéből még nem lakomáztak az akasztófákról táplálkozó hollók. Méltó volnál, hogy annyi felé aprítsanak, ahány akasztófa van országodban, hogy mindenikre jusson belőled egy darab.

Borics. És te méltó volnál, hogy a kofák leköpjék nyelvedet, mely mesterségökben kontárkodik. Takarodjál!

Saul. Feledd el az Istent, vagy az ördögöt, akiben hiszel, feledd el mindent, csak e napot ne! és ha elfelejtenéd, majd eszedbe juttatom. (*El.*)

HATODIK JELENET.

BORICS.

Borics. Csak fenyegezz, azt nagyon szeretem. Attól, aki fenyeget, nincs mit tartani. Az ugató kutya ritkán harap. És még is! kezemben volt, hatalmamban, nem lett volna-e jobb megölni? E fickó kődarab lábam alatt. El kellett volna ásnom, nem tovább rugnom. Később még megbotozhatom benne. Eh, félre aggalom! (*El.*)

Változás.

Egyszerű szoba mennyezetes ágygal.

HETEDIK JELENET.

JUDIT.

Judit (*hátsul, gondolatokba merülve az ablakra könyököl*). Az éj elmegy s álmam még sem jön. Virrasztva töltém az éjet. Néztem a csillagokat. Találgattam: melyik az enyém? s vártam, hogy az lehull. Fájdalom, amelyik lehullott, egyik sem volt enyém, mert még élek. Oh Istenem, mit érne az ég, ha napja nem volna? mit ér a virág, ha illatja nincs? mit ér az élet szerelem nélkül? Amit eddig gondolni alig mertem, most már ki is merem mondani: férjemet nem szeretem többé. Én nem vagyok oka. Napról-napra jobban félek tőle, mióta anyját meg akarta ölni. És nem merem mutatni előtte, hogy őt nem szeretem. Nem gyilkolna-e meg, ha ezt megtudná? És ha meggyilkolna? hisz úgyis óhajtom a halált. A halált, igen, de nem az erőszakos. Oh, ettől borzadok. És tudja Isten, valami igen távoli, halk, de még is hallható szellemhang azt sugja, hogy még boldognak kell lennem. Némulj el, csalárd hitegető: hol találnék én már boldogságot? Ha jelen van férjem, szerelmet kell hazudnom: ha nincs jelen, elzár. Miért teszi ezt? Megfoghatatlan. Talán félt? ez meglehet, mert ő szeret. Gyakran görcsösen szorít karjaiba, mintha örvény fölött álló szikla volnék, melyet ha eleresztene, a feneketlen mélységbe hullna. Oh, mint irtózom öleléseitől. Inkább kigyó tekerednék derekamra. (*Megrázkódik; visszamegy az ablakhoz, kitekint.*) A hajnal föltámadt; piros a menny keleten, mintha tenger égne. Amott közeledik valaki. Nem férjem. Kit látok? mint jön ő ide? Nem, nem, az nem lehet; és mégis ő. Ha észrevenné. (*Int kendőjével.*) Nem néz erre. Oh, csak egyszer pillantana ide. Hah, az út csavarodik. (*Int.*) Meglátta. Erre jön. (*Int.*) Itt van. - Valóban te vagy, Milutin, nem hiszek szemeimnek.

Milutin (*kivül*). Én még kevésbbé, asszonyom.

Judit. De jöjj be. Itt meg találna valaki látni. Lépj be.

Milutin. S az ajtó?

Judit. Ah, az zárva van.

Milutin (*belép az ablakon*).

NYOLCZADIK JELENET.

JUDIT. MILUTIN.

Milutin. Magad vagy, asszonyom?

Judit. Magam. Miért?

Milutin. Mert jaj volna, ha férjed meglátna. Vagy nem vele jöttél Magyarországra?

Judit. Ki mással jöttem volna? S miért félsz férjemtől?

Milutin. Megölne, ha találkoznánk.

Judit (*félre*). Hah, tehát ő mindenkit csak ölni akar! (*Fenn.*) S mit vétettél neki?

Milutin. Nem tudod még, hogy engem rendelt anyja kísérlőjének a kolostorba?

Judit. Azt tudom.

Milutin. Hogy azonban nem vittem a kolostorba, hanem ide szöktünk?

Judit. Nem a kolostorba, hanem ide?

Milutin. Igen, asszonyom. Miért, miért nem? Ő nem akart a kolostorba menni.

Judit. S te megszántad őt, jó fiú.

Milutin. Szántam is...

Judit. Is?

Milutin. A többit nem merem elmondani, asszonyom.

Judit. Miért?

Milutin. Megharagudnál. Gyűlölni fognál engemet.

Judit. Én tégedet gyűlölni! - Beszélj nyíltan, szabadon.

Milutin. Megengeded?

Judit. Óhajtom, hogy beszélj.

Milutin. Jó. Elmondok mindent, ha életem függne is a hallgatáson. A királynénak szót kelle fogadnom, ha nem szántam volna is őt. Ő egy titkom birtokában volt, melynél fogva mindenre kényszeríthetett.

Judit. S e titok?

Milutin. Oh e titok, e titok! - Úgy érzem, hogy torkom beforr, mielőtt kimondom.

Judit. Ha meg akarod tartani, nem kényszerítlek, hogy kimondd.

Milutin. Óh nem, nem; nem akarom megtartani. Ki kell mondanom. De fejem szédül. E titok, asszonyom, hogy én szerettelek... és szeretlek!

Judit. Te szerettél?

Milutin. Szeretlek, asszonyom, szeretlek. Mert mostani szerelmemhez képest az nem volt szerelem. S te semmit nem vettél észre? De hiszen nem is mertem mutatni.

Judit. És ha mutattad volna is, akkor csak férjem számára volt szemem.

Milutin. És most?

Judit. Oh Milutin, ha igaz, hogy szeretsz, ments meg engem férjemtől. Látod, én rabja vagyok. Be sem jöhetél az ajtón. Ments meg, Milutin, ha képes vagy. Ments meg. Hálám irántad nem lesz rövidebb életemnél.

Milutin. Téged megmenteni? tűzön, vizen, nyílzáporon, minden veszélyen keresztül örömet. Parancsolj életemmel, asszonyom. Talán szeretni fogsz egykor hűségemért vagy szánakozásból. És ha soha nem szeretnél is, szenvedélyem sokkal nemesebb, sokkal szentebb, semhogy jutalom nélkül ne tennék értetted mindent. S nem leszek-e eléggé boldog az által is, ha csak láthatlak, ha drága közeledben lehetek, mert talán csak nem üzesz el magadtól később, úgy-e nem? De siessünk, mert férjed megjöhet...

Judit. Ő később fog megérkezni, de mindenesetre jó lesz minél előbb távoznunk.

Milutin. S hol ő? mit csináltok itt?

Judit. Nem tudom, miért jöttünk ide? - Csak titkon jövénk. És azt sem tudom, hova ment innen. Azt monda, hogy reggelre jön meg.

Milutin. Óh, úgy siessünk. A piros felhők már sárgulnak, a nap ég és föld között van.

Judit. És hova innen?

Milutin. Férjed anyja nem messze tartózkodik. Ő az udvarhoz küldte engem, hol bizonyos lovaggal kell találkoznom. De ezt későbbre hagyom. Első legyen menekülésed. Először is Predszlávához, hol aztán határozni lehet a jövődre nézve.

Judit. De nem találkozunk-e utunkban férjemmel?

Milutin. Azt nem tudom. Mindegy. Merni kell.

Judit. Úgy van, merni kell.

Milutin. Az erdő, mely itt kezdődik, egészen addig tart, ameddig mennünk kell, s ezen csak egy kis gyalogút visz keresztül... talán...

Judit. Jó. Menjünk.

Milutin. Isten! csak most segíts! - Asszonyom, engedd megcsókolnom kezedet! (*Megcsókolja kezét*). Köszönöm.

Judit (*megsimítja arcát*). Jó fiú! (*Ki mind a ketten az ablakon.*)

KILENCEDIK JELENET.

Szünet után az ajtó kulcsa kétszer fordul meg, jön BORICS.

Borics. Megjöttem, édes nőm. Alszol? Nem felel. Alszik. Alugyál s legyenek oly szép álmaid, a mily szép vagy magad. Szép vagy lélekben, testben oly szép, mily rút az én lelkem. Megvallom. Isten tudja, ha közeledben vagyok, mintegy jobbnak érzem magamat, legalább elismerem, hogy rossz vagyok és szinte bánom bűneimet, vagy minek nevezi a világ az oly tetteket, minők az enyéim. Ha még nem vagyok szörny, úgy az volnék bizonynal, ha e nőt nem bírnám. Ha még nem vetkeztem ki egészen az emberi természetből: az nőm érdeme, egyedül az övé. Hajszálon függ fölöttem egy kard, mely ha leesnék, megölné szivemben a jónak utolsó érzését. Nőm a hajszál, melyen e kard függ. És én őt szeretem, imádom. Érette tán fölláldoznám nagyravágyásom terveit is. Ő egyetlen, vagy legalább fő kincsem. És azért félttem annyira. Ha elveszteném, ha meghalna... hah, távozzál, kárhuzatos gondolat, melyik ördög küldött föl a pokolból, hogy előre érezzem a kínokat, melyeket holtom után fogok szenvedni?... ha igaz, amit a papok beszélnek. Nem, nem, én nem veszthetem őt el, neki túl kell engemet élnie, hogy szemfedőm megkönyezetlen ne legyen. Érzem; csak ő, egyedül ő fog könnyet ejteni rá. De ez elég lesz. Oh nőm, szeretett, édes nőm! (*Az ágyhoz közeledik, a kárpitot halkan félrevonja.*) Szemeim, megvakultatok, nem látjátok őt? (*Tapogatja az ágyat.*) Itt nincs! (*Jobbra-balra tekint.*) Nőm... hitvesem... Judit... Judit! Judit! hol vagy? nem hallok hangomat? olyat kiáltok, hogy leroskadjon az ég bele, és összezúzza e világot? (*Föl s alá szalad a szobában.*) Hitvesem, Judit! hova bújtál, hiszen az ajtó zárva volt, ki nem mehetett... hah! (*Az ablakhoz fut.*) nyitva! nyitva! elszöktél vagy elraboltak? mindegy, az ablak nyitva, nyitva! (*Keservesen sir.*)

- Függöny. -

Negyedik felvonás.

Róna Arad táján. Hátralátó sátorok; közöttük a királyé. A színpad közepén bíboros székek.

ELSŐ JELENET.

BAJÁT, ZSEMBER, RÁD GEDŐ, *országnagyok, nemesek,
kisebb-nagyobb csoportozatokban.*

Baját. Mondják meg nekem azt kegyelmetek, mi célja lehet e gyűlésnek?

ZseMBER. Épen azt akartam magam is kérdezni.

Rád. Én sem vagyok bölcsebb kegyelmeteknél e dologban.

Gedő. S úgy hiszem, egyikünk sem.

Rád. Ha csak az nem, hogy a Tiszán inneni nádorság megürült.

Baját. Arra nem volt szükség fél országot ide csödtíteni. Eddig legalább nem volt szokás. Aztán minek jött volna ezért ide a király minden pereputtyostul? mert feleségével s gyermekeivel együtt itt van.

ZseMBER. Hátha örököst akarja kinevezni.

Baját. Ejh, nem ment el az esze, hogy már is örökösről gondolkozzék, hiszen még harminc esztendeig is élélhet, s én kívánom is, hogy éljen!

Gedő. Ezt nem kétlem, hogy mindnyájan kívánjuk.

ZseMBER. Én pedig nagyon hiszem, hogy csakugyan az a célja. Egy emberélet nem a világ, hogy örökké tartson. Ki tudja: mikor fogják be szemeit? vagy hisz arra nincs szüksége szegénynek. Ki tudja: mikor terítik ki? azért biztosítani akarja fiát hűségünk felől.

Gedő. Erre nézve bizonyos lehet.

Rádai. Nem egészen, míg Borics él.

Gedő. Inkább kutyámat fogadom királyomnak, mint fattyút.

Rádai. De ez csak gyanú.

Gedő. Mindegy. Már az is elég. A trónt még gyanúnak sem szabad érnie. Tiszta legyen, mint a napsugár, mely égből jön, égbe megy, menten minden földi szennytől.

Rádai. A gyanú nem sár, hogy piszkolna; csak füst, mely rendesen elröpül.

Gedő. De a füst is fog. Aztán ez a Borics tökéletes gazember. Nincsenek ugyan rá világos bizonyosságaim, de mindazáltal meggyőződéseim. Hm, a fejedelmi palást sokat eltakar. Szeretném tudni, mit akart a minap az udvarnál? Uram fia. Titkon jó hazánkba, a király előtt megjelenik álruhában, s miután fölfedezék, ki lappang a csuklya alatt, a legkeresztyénibb pofával csak úgy szórja a szép ígéretek királyunknak, ki elég jámbor volt a szappant sajt gyanánt megvenni. S következő nap ismét eltűnt a jó madár. Aki itt gazemberséget nem lát, az maga gazember.

Baját. Ugy beszél kegyelmed, mintha mi mindnyájan Borics legmegrögzöttebb párthívei volnánk, kiket vissza akar téríteni. Mi szükség erre? mi itt valamennyien Béla hívei vagyunk, s a kegyelmedével hasonlóké nézeteink Boricsról.

ZseMBER. És ki is volt, aki ráismert az álruhában Boricsra?

Gedő. A száműzött Saul.

Zsember. Sámsonnak örökben tartott fia?

Gedő. Ugyan az.

Zsember. Aki Sámson elárulta?

Gedő. Az árulót elárulni nem árulás.

Zsember. De hála sem volt ára. Azt, ki fölnevelte, s e szerint mintegy apja volt, földadni, börtönbe, talán vérpadra küldeni!

Gedő. Bizonyosan vérpadra, mit meg is érdemel. Társainak nagy része már meglegezte, amit keresett. Maholnap rá kerül a sor. Ő lesz az utolsó, amint illik. Ő volt e derék botnak, mely Bélát le akarta ütni, a bunkója. A bunkó a bot végén van. Aztán nem érdekletette-e meg, hogy így bánják vele Saul? Hiszen a vén róka maga volt, ki fiát száműzeté.

Zsember. Az igaz.

Gedő. No hát.

Zsember. Csakhogy e száműzetés hasznára vált. Ha ez nem történik, tán nem adta volna föl Sámson összeesküvését, mert hiszen, hogy itt a boszú nagy mértékben működött...

Gedő. Ki tudja?

Zsember. Nem ismerte volna meg Boricsot az áruhában, s ezek nélkül soha nem nyerte volna meg oly nagy mértékben a királyi pár kegyelmét.

Gedő. De azt már nehéz volna bebizonyítani, miszerint Sámsonnak az volt terve, hogy fiát a száműzetés által közelebb segítse a trónhoz...

Többen. Hahaha!

Zsember. Mindegy, csak közelebb segítette, pedig ugyan közelre. Meglátják kegyelmetek, ez az ember még nagyra viszi.

Gedő. Isten segítse. Megérdemli. Tetőtől talpig derék ember.

Zsember. De ha az nem volna is.

Gedő. Mit ért ezzel kegyelmed?

Zsember. A királyné kegyence.

Gedő. Úgy! mondok, hogy a királyné szeretője.

Zsember. Ami nagyon egyre megy.

Gedő. Nem egészen. Aztán királynénkat gyanúsítani vétek, melyet nem szeretnék még egyszer hallani, mert elégtételt kérnék érte nevében. Meg hiszen képtelenség is a kegyelmed állítása. Nem azért száműzte-e Sault, hogy ez őt szerette?

Zsember. Ez ellen is lehetne szólni, hanem kegyelmed nagyon tüzes védője a királynénak, s aztán nyílik is már a király sátora.

Gedő. Éljen a király!

Mind. Éljen!

MÁSODIK JELENET.

BÉLA, SAUL, az előbbiek.

Saul (a színpad közepén álló székhöz vezeti Bélát).

Mind (félkört képeznek Béla körül).

Béla. Köszöntelek, híveim, kiktől csak oly mértékben kívánok szeretetet, amely mértékben vagyok és leszek atyátok. Atyátok vagyok. Vajha oly nagy volna erőm, amely nagy óhajtasom, teljesíteni atyai kötelességemet. De kevesebbet soha nem fogok tenni boldogságtokért, mint amennyire csak képes leszek. És adja Isten, hogy ily szókat halljatok utódaim ajkairól is, s hogy ezek ne maradjanak csak pusztán kiejtett szavak; de legyenek gyökerek, tettek fájának gyökerei, melyek árnyékkal és gyümölcscsel szolgáljanak a hazának. Szép és nagy a királyok hivatása. Ők a föld napjai. Kötelességök ragyogni és melegíteni. Sokan elfelejtik e másodikat, és beérik az elsővel. Engem a sors tehetetlenné tett az első teljesíteni, annál inkább törekszem megfelelni a másodiknak. Minél kevésbbé ragyoghatok, annál inkább óhajtok melegíteni: óhajtalak titeket boldogítani. Ha ép volnék: vezetnék benneteket csaták, diadalok mezejére, hol a dicsőség tölgyfájáról törhetnétek örökzöld lombokat sisakjaitokra. Nem lehetek hadvezér; azért kertész akarok lenni a béke kertében. Ha nincs a dicsőség zöld ága homlokaitokon, legyen legalább a csendes boldogság virága kebleiteken. Nem nagyobbíthatom őseim országát; megcsonkítva sem akarom azt utódaimnak átadni. Erre fő s tán egyetlen eszköz a béke. Azért fogadjatok tanácsomat, legyetek békében. Vessétek kebletekbe az egyetértés magvát, s földeiteken bőven fog teremni bor és búza. Anélkül nem fogtok aratni és szüretelni, mert az egyenetlenség jégeső, mely elveri vetéseiteket és szőlőtöket. Ez hozott már a magyarra sok terméketlen esztendőt.

Gedő. Éljen a király!

Mind. Éljen!

Gedő. Éljen az egyetértés!

Mind. Éljen!

Zsember (magában). Szép szó, de amint kimondják, el is hangzik. Ismerlek, magyar nemzet.

Béla. Mielőtt részletes tanácskozásba kezdenénk, töltsük be a megürült hivatalokat. Saul lovag, irántunk tanusított hűséged fejében foglald el a halálozás által üresen álló Tiszán inneni nádori széket, s vedd hozzá a legujabban kivégzett pártütők birtokait. Méltó vagy mind a kettőre.

Zsember (Rádhoz). Ime, nem megmondtam?

Rádai. Valóban.

Saul. Uram király, ha hivatalomnak méltóképp meg nem fogok felelni, ne vedd azt akarat-hiánynak tőlem. Akkor vesd okul kegyességedet, melyet az én erőm elbírní képes volt.

Béla. Attól nem tartok. Hanem bíznam jó szándékodban és erődben egyaránt: mást ékesítettem volna föl e szép és nagy hivatallal, melyben első kötelességedül adom, végezni a pártütő Sámson ügyében. Kezedbe teszem életét. Add a hóhérnak, vagy vissza magának, amint jónak látod. - Híveim, fáj nekem e szók kimondása, fáj nekem, hogy hóhérnak is kell lenni országomban. De ne legyen villám, nem lesz mennydörgés. - Gedő, te koronámnak egyik legszebb sugára voltál mindenkor, fogadd, szilárd hűséged érdemlett jutalmául az esztergomi grófságot.

Gedő. Uram király, legyen elég jutalmamnak magában az, hogy rólam megemlékezni méltóztattál, és szerencsétlessé ajánlatoddal mást...

Mind. Éljen a királyné, éljen!

HARMADIK JELENET.

ELŐBBIEK. ILONA, GÉZA, LÁSZLÓ.

Ilona *(a sátorból kilépett, egy kezével Gézát vezeti, a másikon hozza a két-három éves Lászlót... sebes léptekkel megy Bélához, Lászlót ölébe ülteti... szólni akar, de annyira el van fogulva, hogy hallgatni kénytelen).*

Baját. Mi lesz ebből?

Zsember. Amint mondtam, Gézát kiáltatja örökösének.

Baját. De hát miért öltözött a királyné feketébe?

Zsember. Véletlenség vagy szeszély.

Baját. Azt nem hiszem...

Zsember. Hát hiszen kegyelmed akármit. Mingyárt meglátjuk.

Baját. Mily szép asszony!

Zsember. Nem tagadhatni.

Ilona *(reszkető hangon).* Magyarok!

Mind. Halljuk, halljuk!

Ilona. Nemes férfiak! nem kételkedem hűségtekben, de ha kételkedném, most bizonyosságot adhattok róla, hívei vagytok-e a fejedelemnek vagy sem? e jó fejedelemnek, akit itt láttok, és aki nem lát titeket. Ő nem lát titeket, kiket annyira szeret, nem lát engemet és gyermekeit, kiket alig szerethet jobban nálatok. Magyarok, volt-e valaha jobb királytok II. Bélánál? Mondjátok, hogy volt! és én nem szólok tovább. Ti hallgattok, mert egyetértetek velem, egyet kell értenetek. És volt-e szerencsétlenebb királya Magyarországnak, mint ez, aki egyike legjobbjainak? Ime a legjobb és legszerencsétlenebb király; nézzétek őt! de nem, ne nézzetek rá, mert akiben csak annyi szánalom van is, mint a legkisebb harmatcsepp, meg fog repedni szíve látásán. Avvagy lehet-e szánandóbb látmány, mint ez itt szemeitek előtt? egy isten teremtménye, ki az istennek semmi teremtményét nem látja, kire hiába süt a nap, kire hiába mosolyognak a csillagok és szerettei. A gonosztevőt, kit az igazság a börtönök legmélyebbikébe kárhoztat, meglátogatja néha egy-egy sugár, mely édes dolgokat beszél a külső szép világról; és e férfi, ki senkinek sem vétett, ki ártatlan, mint a májusi hajnal legkisebb felhője, e férfi előtt el van zárva az a kis sugár is, mely ama gonosztevők börtönébe is belopózik. Oh hallatlan méltatlanság!

Számos hang. Boszú a vétkekre!

Ilona. Hah, nemes férfiak, tehát csakugyan nem alusznak lelkeitek? Hallom hangjaitokat, szeretném látni a lelkesülést is arcotokon, de nem láthatom, mert könnyeim elhomályosíták szememet. Amint most könnyem foly, úgy folyjon vére ama latroknak, kik ez égbe kiáltó bűnt elkövetni nem iszonyodtak Isten és törvény előtt.

Számos hang. Boszú, véres boszú!

Ilona. Igen, véres boszú! hogy még anyja méhében megrázkodjék az, aki valaha ily tettekre csak gondol is, hogy elkövesse. Véres boszú, hogy jövődöben kétségbeessék és saját szemeit szűrja ki minden gazember, mielőtt királya fölszentelt személyét illetni merné. Legyen e tér, amelyen állunk, történetkönyvünknek egy lapja, amelyre vérbetűkkel jegyeztessék: mi vár a felségsértőkre: legyen e tér történetkönyvünknek egy lapja, melyben arany betűkkel álljon, hogy a magyar nemzet boszúlatlan nem hagyja fejedelmét, hogy a magyar olyan nemzet,

melyben királyai büszkélkedhetnek! - A bűnösök közöttetek vannak. Ismeritek őket. Föl tehát, akinek most hüvelyében marad kardja, Isten nem fogja engedni, hogy azt többé lovagi tett elkövetésére kivonhassa. Rajta, aki nem gyáva, vagy nem volt cinkosa ama haramiáknak, rajta!

(Általános zavar támad... mindenki kardot ránt... némelyek megfutamodnak... mások ezek után rohannak... lassanként jobbra-balra mind el.)

Béla *(a zavar alatt)*. Férfiak, béke, béke! Tegyétek le kardjaitokat, kérlek benneteket. Parancsolom. Én parancsolom, a király! Nincs, aki szót fogadjon?

NEGYESEDIK JELENET.

BÉLA, ILONA, GÉZA, LÁSZLÓ. *(Kinn koronként kardcsörgés.)*

Béla. Oh hitvesem, mit cselekedtél?

Ilona. Ami szent kötelességem volt, s amit esküvel fogadtam meg. Megboszultalak, férjem.

Béla. Átkot vontál fejedre, fejemre, gyermekeidre és a mai napra.

Ilona. Átkot vontam volna magamra, ha nem cselekszem azt, mire megesküdtem.

Béla. Jer, jer, jer, menjünk e helyről. Úgy tetszik, mintha a vérben gázolnék, mely most ontatik, s mintha minden cseppje egy-egy kigyó volna, mely belém ereszti mérges fulánkját. Oh Ilona, többet látok-e most, mint azelőtt? és jaj volna nekem, ha e boszuállás megnyitotta volna szemeimet, hogy e jelenést lássam! - Zokogsz! ne pazarold könnyeidet, szükségem lesz egykor rájuk... ha meghalok... mert jobbágyaim nem fognak megsiratni. *(Mind a négyen be a sátorba.)*

Változás.

Börtön.

ÖTÖDIK JELENET.

SÁMSON, PORKOLÁB *jőnek oldalról.*

Sámson. Tehát egy börtönnel ismét kiebb?

Porkoláb. Igen, uram, s ez már az utolsó.

Sámson. S azon ajtó? *(középre mutat.)*

Porkoláb. Az a világ kezdete. Azon keresztül még a szabadság vagy a hóhér karjaiba.

Sámson. S melyiket gondolod?

Porkoláb. Ha csak úgy kedvez a sors, mint társaidnak kedvezett: az utóbbit hiszem.

Sámson. Tehát mind elestek?

Porkoláb. A világért sem! mindnyájan függenek.

Sámson. Dögvész és kárhózat! szép vigasztalás. Hova indulsz, hallod?

Porkoláb. Kifelé, amint látod.

Sámson. Mi dolgod kinn?

Porkoláb. Semmi. Hanem inkább nézem a szép kék eget, mint ezeket a sötét, penészes boltozatokat.

Sámson. Az eget? hát mi az az ég? mit gondolsz?

Porkoláb. Mi az az ég? ki minek tartja.

Sámson. És te minek tartod?

Porkoláb. Én, uram, csak olyan együgyű ember vagyok, e szerint van vallásom, s tudod, a vallásos ember az angyalok országának tartja, bár az ész ellene szól; no de hol a vallás az úr, ott szolgál az ész, kinek kötelessége hallgatnia. Hanem hát jól mulass, uram, mert magadra hagylak.

(El, az ajtót bezárja.)

HATODIK JELENET.

SÁMSON.

Sámson. Bezárta! Ha még egyszer megnyílik; vajjon nem a hóhér jön-e be rajta? Csak jönne már minél előbb, ha jönnie kell. Nem hiszek holmi ördögrőli, poklóróli meséknek a más világon; de minek is volna ott pokol? nem szenved-e át a gazember egy öröklét kínjait a börtöntől a vesztőhelyig? mert gazember voltam, mi tagadás benne, nagy gazember. Magamnak csak megvallhatom, kivált, miután az egész világ tudja. S e gondolat forró sugár, mely halántékimat égeti; e gondolat egyetlen fény börtönömben, de villám fénye, mely vakít, öl. Irtózatot alakokat látok e fény mellett, melyekről ember még nem álmodott; s amint látom ez alakokat, arcomon megfagynak a vízcseppek, melyek rá a boltozatról hullanak. Vagy a borzadás hideg verítékei azok? Borzadok. Szeretném, ha volna valaki közelemben; e magány iszonyú.

HETEDIK JELENET.

SÁMSON, PREDSZLÁVA, *ki a föntebbi beszéd vége felé észrevétlenül jött be.*

Predszláva. Itt vagyok én, Sámson.

Sámson. Hah!

Predszláva. Megrettentél? ne félj, vigasztalásodra jöttem utolsó óráidban. Akartam, hogy még egyszer láss, mielőtt a varjak kiássák szemeidet; akartam, hogy még egyszer halljalak beszélni, mielőtt a hóhér kötele torkodba fojtja hangodat. Hah, bár tette volna azt huszonöt év előtt, mikor először hazudtad, hogy szeretsz, nyomorúlt! De az még is kár lett volna. Most nem állhatnék boszút rajtad, pedig ez még édesebb, mint szerelmed volt. Boszúmnak csak egy híja. Fölakasztanak, és nem fejeznek. Miért nem fejeztetel! a nyakadból felszökkenő vér alá billikomot tartanék, hogy igyam az apa véréből a fiú egészségére! - Valóban méltók vagytok egymáshoz. Sámsonnak méltó fia Borics. De a fiú, mint az atya, meg van boszulva. Az Isten nem engedhette, hogy a fiú éveken át gyötörje anyját megbüntetlenül!

Sámson. Távozzál, szörnyeteg.

Predszláva. Szörnyeteg? ti tettetek azzá. Távozzam? nem; gyönyörködni akarok látásodban, hiszen mi szerettük egymást, s már úgy sem láthatjuk egymást sokáig. S ezt sajnálom, mert én elnéznék az örökléten keresztül... így, a mint vagy, vasra verve, éktelen börtönben, fejedben a halál gondolattal. Oh Sámson, milyen gyönyörűséges látmány ez szemeimnek! Képes volnék örömben megölelni, megcsókolni téged, mint azelőtt huszonöt évvel öleltelek, csókoltalak. Emlékszel még azon időre? azon napra?... oh az boldog nap volt, legboldogabb életemben, a mait kivéve, hahaha! Nos, te nem örülsz? nem nevensz? lásd, nekem oly jó kedvem van, hahaha!

Viszhang. Hahaha...

Predszláva. Hallod? a falak is nevetnek velem, csak te nem nevetsz. Oly halovány, sápadt vagy, mint én voltam, mikor Kálmán király elűzött oldala mellől. Mi bajod? félsz a haláltól? ne félj; hiszen a hozzád hasonlókhöz fog juttatni, az ördögökhöz. Szeretném tudni, hány ördög jön majd lelkedért? mert egy el nem bírja, annyira meg van az terhelve gazsággal. Ha nem bírnak, híjanak engemet, én örömet segítek nekik, a pokolba vinni lelkedet.

Sámson. Hol bizonyosan találkozni fogunk. Ott majd lerovom tartozásomat.

Predszláva. Nem, jó ember, te nekem nem tartozol semmivel. Én voltam adósod, s hála istennek, lefizettem adósságomat. Oh ha ezt nem tehettem volna! kiástam volna magamat síromból, s eljöttem volna, hogy megfizessem, amivel tartoztam. Lásd, milyen lelkiösmeretes adósod voltam én!

NYOLCADIK JELENET.

ELŐBBIEK, SAUL.

Saul (*Predszlávához*). Te itt?

Predszláva. Vigasztalom a haldoklót.

Saul. Mi kell? élet-e vagy halál?

Sámson. Amelyiket akarja a fiú adni atyjának.

Saul. Mondhatom, hogy atyám voltál. Nem tartozunk semmivel egymásnak. Ne emlegessük a multat, az nem igen beszél mentségedre. Örökbe fogadtál, fölneveltél, hogy azután elcsapj, mint rossz kutyát.

Sámson. Nem tartottalak örökbe. Saját fiam vagy.

Saul. Mit? fiad? saját fiad?...

Sámson. Igen, valóságos fiam.

Saul. Oh úgy megérdemled a halált. Atyának úgy bánni saját gyermekével, mint te bántál velem, ez hallatlan kegyetlenség. Nem, én nem hiszem, hogy fiad vagyok. Most szükséged van fiúi érzésre, tehát előrántod az atyai nevet. És ki anyám, ha te atyám vagy?

Sámson. Melletted áll.

Predszláva. Igen, Saul, anyád vagyok. Avvagy nem vetted észre öleléseimből, hogy oly forrón csak anya ölelhet!

Saul. S te anyám?... irtózatoss! Tehát az anya a fiúval fogott kezét, hogy az atyán boszút álljanak? Miért nem szóltál nekem, asszony, ha be voltál avatva a titokba?

Predszláva. Az igen egyszerű. Mert szükségem volt rád, s ha tudtad volna, ki ellen segítesz, meglehet, hogy visszaléptél volna.

Saul. Oh igen, visszaléptem volna, bizonyosan. Asszony, ki tett ily ördöggé?

Predszláva. Atyád és testvéred.

Saul. Testvérem? tehát testvérem is van?... és ki ő?

Predszláva. Borics.

Saul. Hah, hát a világ minden szörnye rokonom? tehát ilyen gyalázatos vér foly ereimben! Oh szégyen, ne mard le képemről a bőrt. - Ezek szülőim, az testvérem. Eszem, ne hagyj el, még szükségem van rád egy kis időre.

Predszláva. Fiam, tehát te sem szeretsz?

Saul. Vannak kérdések, melyekre legjobb felelet a nem felelés. - Sámson, nem mint fiú az atyához, hanem mint bíró a bűnöshöz, úgy szólok hozzád. Élet kell-e, vagy akasztófa? Választhatsz. Esküdjél meg, hogy holtodig hű alattvalója léssz Béla királynak, s szabad vagy.

Predszláva. És te hinnél esküjének? nem esküdött-e nekem...

Saul. Hahaha, anyám int, hogy ne higyelek atyám esküjének. Hahaha. Dicső. De igaza van: Sámson, én nem hiszek esküdnek, és én egykor azt kiáltám: vesszen minden honáruló! tehát vesszen. Katonák! *(A börtönajtó megnyílik, katonák jelennek meg előtte.)* Megálljatok! - Mit tegyek? - Isten, adj világot eszemnek, oly sötét van benne, mintha már túl volnánk az ítélet-napon. Élni hagyjam? hiszen honáruló! a hóhér kezébe adjam? hiszen atyám. - Oh! - Porkoláb!

Porkoláb *(be).*

Saul. Add ide kardodat.

Porkoláb *(odaadja a kardját).*

Saul. Oldd föl a fogolyt.

Porkoláb *(szabadon ereszti Sámson).*

Saul. Most távozzál és tedd be utánad az ajtót.

Porkoláb *(el).*

Saul *(félre).* Ki nem végeztethetem atyámat, de túl sem élhetem megszabadulását. A lelki-ösmeret ölne meg. *(Fenn).* Sámson, nesze e kard. Vívjunk, míg egyikünk meghal.

Sámson. Hah, derék fiú, nemes lelkű férfi, vívni akarsz velem, mert tudod, hogy nincs párod a vívásban. Sajnálod atyádat a hóhér kezébe adni, tehát majd csak magad gyilkolod meg, úgy-e?

Saul. Ne nyelvedet, hanem karodat mozgasd! - Itt a kard.

Sámson *(elveszi a kardot... vívna... kis idő múlva).* Tehát csak játszunk? se' meg nem támadsz, se' magadat nem véded...

Saul. Azóta két életet is elvehettem volna tőled. Láthatod, arra várok, hogy ölj meg.

Sámson. No jó, ha csak az kell! *(Átdöfi Sault.)*

Saul *(lerogy).*

Predszláva *(rá borul).* Saul!...

Saul. Távozzál, asszony, távozzál tőlem, ne lehelj rám dögvészt; hisz úgy is meghalok már... ah! *(Meghal)*

Sámson. Nos, Predszláva, szép kedvesem...

Predszláva. Oh, ő sem szeretett. Senki sem szeret a világon!

Sámson. Az elébb te neveltél, most már én nevetek, hahaha!

Viszhang. Hahaha...

Sámson. Hallod? a falak is nevetnek, csak te nem nevetsz. Oly halovány, sápadt vagy, mint mikor Kálmán király elűzött oldala mellől. Mi bajod? félsz a haláltól? s a többi. Lásd, jól megtanultam, amit az imént nekem mondtál. Hiába, a sátán csak úgy segíti híveit, mint az Isten. Híttam őt, és megjelent megmentésemre és romlásodra, drága kedvesem. Mondtad, hogy már nem sokáig látjuk egymást. Igazad lehet. Jer tehát karjaimba, kedvesem, jer! hiszen te az enyém vagy, egyedül az enyém!

KILENCEDIK JELENET.

ELŐBBIEK, BORICS.

Borics *(ki az utóbbi szavak alatt gyorsan berohan).* Nem a tiéd. Kettőnké. - Megtaláltalak, szökevény apáca, megtaláltalak, többé nem fogsz elszökni. Soká kerestelek, de megtaláltalak. Itt vagy kezemben!

Predszláva. Jobb lett volna a helyett, hogy engemet kerestél, táborodban lenned. Nem pártolt volna el tőled.

Borics. Mit beszélsz?

Predszláva. Azt, hogy táborod, országod elhagyott, hogy nincs többé trónod, nincs többé koronád, nem kellesz többé Galiciának, földönfutó vagy.

Borics. Hazudsz, fecsegő kofa!

Predszláva. Hidd, hogy hazudok. Táborod azért megy visszafelé hazájába, hova belépned többé nem szabad.

Borics. És honnan tudod ezt?

Predszláva. Én voltam, ki néped előtt lerántotta álarcodat. Én voltam, ki népedet ellened lázította. Én voltam az eszköz az örök igazság kezében, ki a rossz gyermekeket megbünteti, ki a nagyravágyókat örvénybe dönti.

Borics. Hah, kárhozat!... ez volt utolsó hangod, meghalsz!

Predszláva. Jobb lett volna a helyett, hogy engemet kerestél, nőt keresned, az egyetlen lényt, akit szeretsz, mint sokszor mondtad.

Borics. És hol van ő? szólj, ha tudod, szólj. Elvesztettem országomat, te raboltad el tőlem; de megbocsátok, csak azt mondd meg: hol van nőm, szeretett nőm?

Predszláva. Szeretett nőd ezóta országokon túl jár szeretőjével, Milutinnal, a te szolgáddal. Én szöktettem el őket!

Borics. Most már meg kell halnod! most már megöllek!

Sámson. Megállj! Én ölöm meg!

Predszláva. Te ölsz meg? *(Hirtelen fölkapja Saul kardját és leszurja Sámson.)*

Sámson. Oh, ez nem asszony, ez nem ördög, ez mind a kettőnél több! *(Meghal).*

Predszláva | *(karddal kezökben merőn állnak szemközt.)*

Borics |

Predszláva *(szünet után).* Látod a vért a kardon? Apád vére. - Közeledjél! hadd lássam: kié feketébb, az övé-e vagy a tied? *(A függöny hirtelen legördül).*

V É G E.